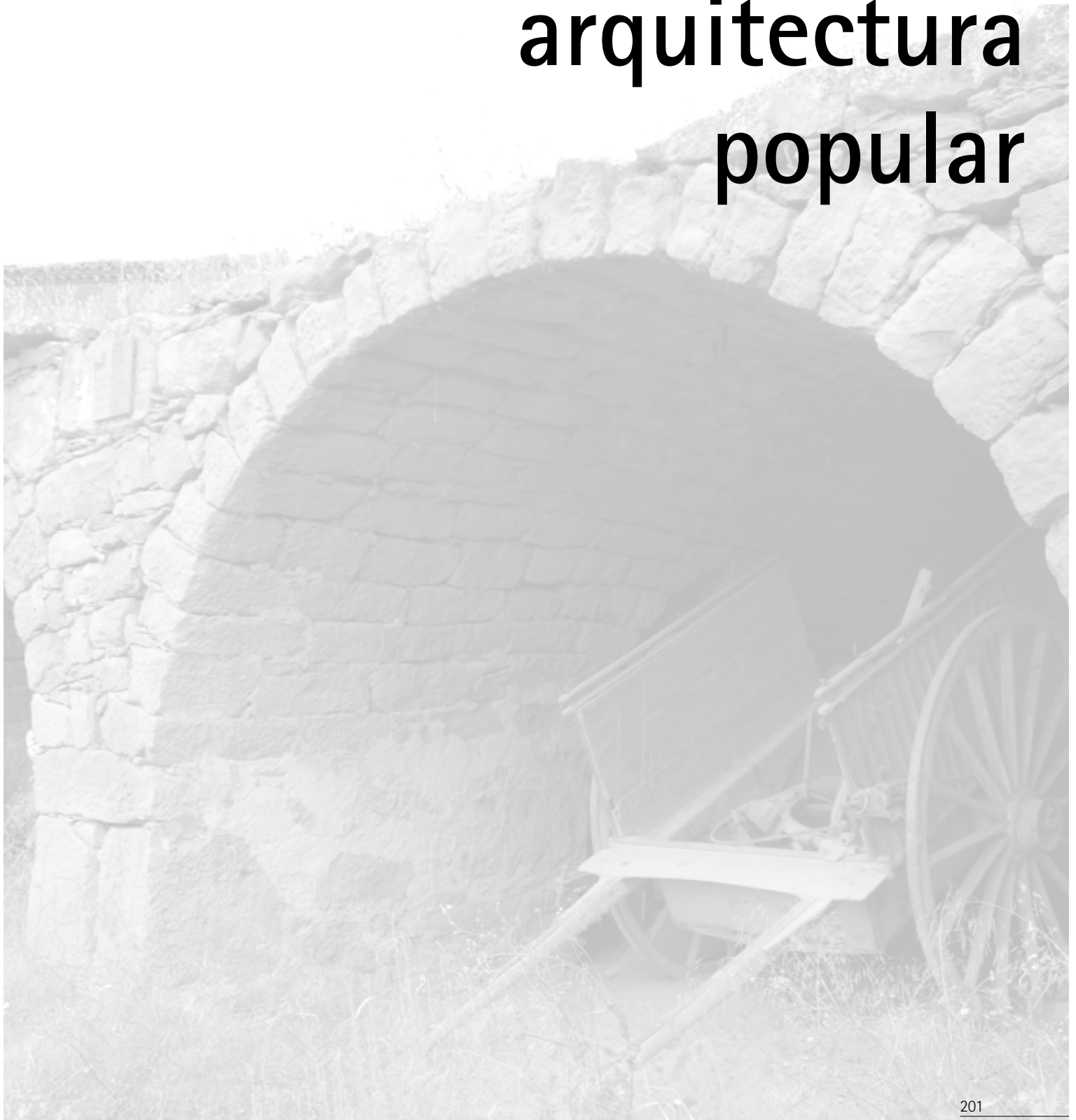

arquitectura popular

Patrimoni de Torrefeta i Florejacs

Plànol de localització

Arquitectura popular

Bellvei

1. Cabanes

Les Cases de la Serra

2. Cup de Mas Pujol
3. Bassa de Mas Pujol
4. Pou de Mas Garriga

Florejacs

5. Cabanes
6. Les Pletes de Mas Masuca
7. Bassa del Roso
8. Bassa del Manetes
9. Porquerissa de cal Puellas
10. Galliner de cal Roso
11. Pou del Mas Llorenç
12. Font del Llorenç
13. Quadra de cal Manel

Gra

14. Aqüeducte dels Horts
15. Peixeres de la Casa Nova
16. Cabanes

Granollers de Segarra

17. Font de l'Alsedà
18. Garuta de l'Era de ca l'Alsedà
19. Piques de l'Alsedà

La Morana

20. Cabanes

Palou

21. Coberta de volta de Mas Bardissa
22. Cabanes
23. Pleta de Canet
24. Bassa Roques
25. Pou de Cumons
26. Parets de marge

Sant Martí

27. Cabanes
28. Cobert i fresquera a la cinglera del Sarri

Sedó

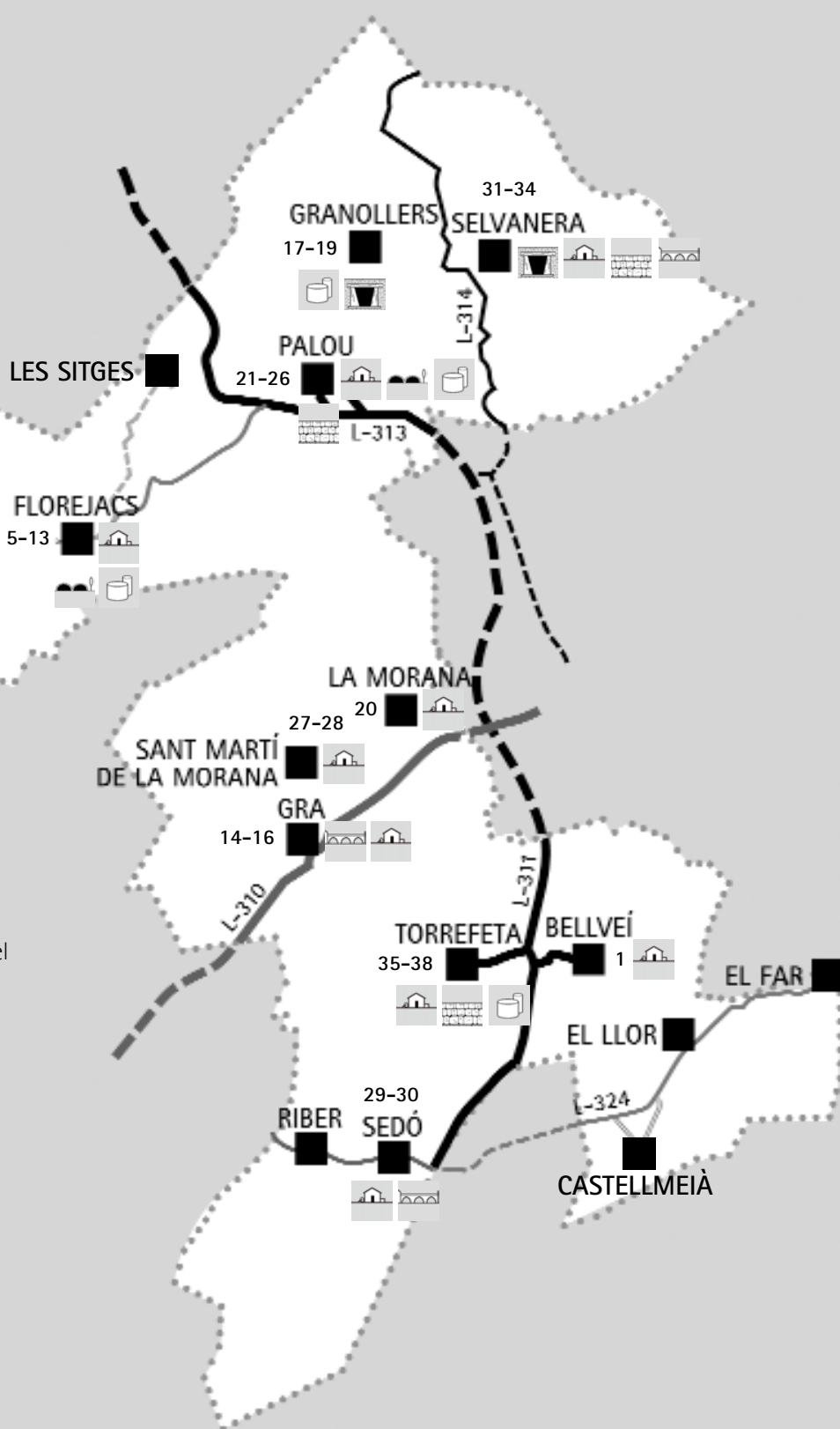
29. Cabanes
30. Parets de marge

Selvanera

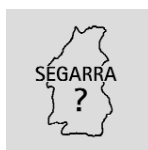
31. "Garuta" de Mas Montanyana
32. Cabana de volta del Fuseller
33. Forn de guix del Fuseller
34. Aqüeducte de Rodamilans

Torrefeta

35. Cabana dels pobres
36. Cabanes
37. Parets de marge
38. La Font

CABANES DE BELLVEÍ

Nucli: Bellveí
Accés: Camí sense asfaltar
Indret: Disseminades per tot el terme

Tipologia: Cabanes
Època: s. XIX/primer quart s. XX
Estat de conservació: Regular
Interès: Baix

UTILITZACIÓ:

Original: Agrícola/Cabana
Actual: En desús

DESCRIPCIÓ TIPOLÒGICA

Estat actual de la cabana del Peretó

Del conjunt de cabanes que documentem en aquest terme, en cal destacar dues: la de volta del Peretó i la de coberta de falsa

cúpula de Farell. La primera, la **cabana de volta del Peretó**, presenta estructura clàssica de les cabanes de volta, és a dir, de planta rectangular (exterior: 6,3 x 5,5 x 2,75 m d'alçada aproximada; interior: 5,4 x 3,95 m), amb els murs a base de carreus irregulars rejuntats amb terra i falcats mitjançant fragments de pedra i la volta de pedres més o menys picades i terra. En aquest cas sense ràfec de llosa visible i volta lleugerament rebaixada. La façana d'ingrés orientada a migjorn, amb porta de llinda monolítica.

Localització: LN 41° 44.747 - LE 1° 17.577

La **cabana coberta de falsa cúpula de Farell** és un exemplar certament insòlit en aquest municipi, poc freqüent a la Segarra però no únic. Es tracta d'una cabana de planta circular amb coberta formant falsa cúpula i de perfil semblant a un con truncat. El diàmetre de la base oscil·la entre els 2 i 1,85 m, mentre que la seva alçada és de 2,25 m. Algun sector presenta ruïna parcial. Més que una cabana es tracta d'una mena d'estructura que servia per aixoplugar-se una o dues persones. Quan es va fer la fotografia, entre els anys 1995 i 1996, es conservava en ruïna, però actualment ja no se l'ha

Aspecte mig ruïnós que presentava la cabana cap el 1995

pogut localitzar. Probablement ha desaparegut.

NOTÍCIES HISTÒRIQUES

L'origen de les cabanes ens és desconegut. Diferents teories situen aquest origen en les cultures de la mediterrània oriental, o bé en el món romà i fins i tot es consideren un trasllat al món del camp, del model del celler de les cases.

Les cabanes van conèixer una forta expansió al segle XVIII, en un primer moment per aixoplugar els animals i posteriorment també com a lloc de refugi del pagès. És en aquest moment de forta expansió demogràfica que es posen a conrear terres improductives dels senyors, es talen boscos per augmentar els camps de conreu i el pagès cada cop ha de treballar més lluny de casa, per això necessita un lloc per descansar, menjar, guardar-se del sol i de la pluja, etc. A mitjans del segle XIX, amb la desamortització de terres senyoriales i eclesiàstiques, la construcció de cabanes torna a ser abundant. Durant les dues primeres dècades del segle XX també se'n construeixen moltes, però després, i sobretot a mitjan segle amb l'entrada dels tractors i les noves formes de treballar el camp, les cabanes més que res feien nosa i moltes van començar a ser enderrocades o bé s'han anat fent malbé amb el pas dels anys i el seu abandó.

Les principals característiques de les cabanes de pagès són, en línies generals: tenen el sostre recobert amb terra en la qual neix herba o bé s'hi planten llliris bords (excepte les cabanes amb cúpula); al voltant del sostre sobresurt un ràfec de lloses primes en forma de petit voladís; la volta està formada per pedres suficientment escairades i que presenten una bona regularitat de línies; la temperatura interior és més moderada (tant en fred com en calor) en qualsevol època de l'any; s'utilitza pedra del país per a la seva construcció; a l'interior hi ha menjadora i racons quadrangulars a la paret per guardar el menjar del pagès; prop de la cabana hi sol haver un pou o una bassa i a l'interior també hi pot haver un foc.

A la Segarra, com a totes les comarques, per a la construcció de les cabanes s'utilitzaven les mateixes pedres que es trobaven en els camps de conreu. La tècnica a seguir consistia en, primerament, fer uns fonaments mínims per tot seguit anar pujant les dues parets laterals fins arribar a l'alçada prevista per a l'arrencada de la volta; el tractament de la pedra de les parets era d'inferior qualitat que el donat a les pedres de la volta.

L'espai delimitat per les dues parets s'omplia de terra i s'anava amuntgant; donant-li una forta consistència, fins a abastar l'altura definitiva tot donant-li la forma de volta. Amb cordills ben tensats longitudinalment i amb nivells força rudimentaris, els constructors intentaven aconseguir la màxima perfecció del

motlle ja que d'això en depenia la bona construcció de la volta. Aquesta es feia amb pedres arranjades prèviament i que es col·locaven per filades alternativament a cada costat fins a trobar-se al bell mig de la coberta, on la filada que la cloïa es feia a mida i s'estrebava amb tota cura per tancar-la com cal i evitar moviments posteriors. Les pedres es treballaven polint la cara vista i l'obertura que quedava entre elles les travaven introduint falques de pedra a pressió que garantien la perfecta subjecció de la volta. Quan la volta ja estava tancada, a cops de mall o de martell jueu, les falques entraven a les juntes de manera que s'aconseguia la completa immobilitat de la volta.

Un cop acabada la volta, es reforçaven les parets laterals amb pedres com més grosses millor, i amb la terra de l'interior es cobria la banda exterior de la coberta i, si calia, se n'hi afegia més; se'n necessitava un bon gruix per tal d'evitar filtracions d'aigua. Després s'instal·lava la menjadora i es pujava la paret del fons.

Finalment s'obrava la façana fent la paret per recolzar la volta deixant l'obertura de la porta on es col·locava la llinda (algunes amb la data de construcció). A la part superior es col·locava un voladís fet amb lloses primes, a manera de ràfec, per evitar que l'aigua de la pluja s'escorregués per la paret.

Un cop acabada la cabana, al davant o al costat s'hi plantava un arbre, generalment un pi. Solen orientar-se cap a l'est o el sud i, ocasionalment, cap al nord, bàsicament per la direcció dels aires hivernals.

La cabana amb coberta de falsa cúpula acostuma a ser de planta rodona i a voltes descriu un polígon molt irregular semblant a un hexàgon o pentàgon. La seva alçada és molt variable i el sistema de cobriment és l'anomenat de falsa cúpula, de factura força primària en la majoria dels exemplars i la seva silueta ens suggereix el con o bé la piràmide truncats. En conjunt aquests habitacles són petits. La construcció en falsa cúpula es fa instal·lant els trossos més grans de pedra a la base de l'edifici i la pedra es va col·locant en sentit circular, malgrat la planta no sigui rodona, bo i pensant que, tot just iniciat el tancament del que haurà d'ésser la coberta, els angles s'eliminen per acabar en un cercle més o menys regular. Cada tomb que es dona, les respectives peces es van fent entrar cap a l'interior, però no s'hi aboquen en quedar contraposades pel propi carregament, fent determinant que la coberta treballi a compressió i no a flexió.

BIBLIOGRAFIA

- LOSCOS, Vicenç, *Barraques i cabanes*, dins el "1r Curset d'Estudis sobre Arquitectura Popular Segarra-Urgell". Lleida 2001, ps. 59-70.
- Idem: *Les cabanes de volta de l'Urgell i la Segarra*, dins "Urtx" núm 1. Tàrrrega 1989, ps. 161-172.

– Idem: *La petita arquitectura de l'entorn*, dins "1a Trobada d'Artistes a les Pallargues". La Segarra i l'Urgell com font i marc de creació. Les Pallargues 1994, ps. 13-18.

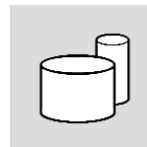
– MARTÍN, Fèlix - SERRA, Ramon, *Les construccions de pedra seca a la comarca de les Garrigues*. Lleida 1991, ps. 61-98.

– PONS, Lluís, *Les cabanes vistes per un pagès*, dins "1r Curset d'Estudis sobre Arquitectura Popular Segarra-Urgell". Lleida 2002, ps.107-109.

CUP DE MAS PUJOL

Nucli: Les Cases de la Serra
Distància des de Cervera: 30 km
Accés: Camí sense asfaltar
Indret: Mas Pujol

Tipologia: Cup
Època: s. XVIII?
Estat de conservació: Regular
Interès: Mitjà

UTILITZACIÓ:

Original: Agrícola/Cup
Actual: En desús

DESCRIPCIÓ TIPOLÒGICA

Cup o tina a l'aire lliure, separat de la casa uns 50 m, emplaçat damunt de la cinglera tot aprofitant el desnivell pels desguassos.

L'interior del cup és de forma cilíndrica, amb 4 m de profunditat per 2 de diàmetre, estructurant-se en dos nivells: subterrani i en superfície. El subterrani es caracteritza per l'aprofitament que se'n fa de la cinglera, mitjançant treball de rebaix de la pedra, com a basament del cup i desguàs. El segon nivell interior és construït a base de peces de pedra picada rejuntades mitjançant argamassa de calç i arena.

Estructura en superfície: cara oest i escala (esquerra) i cara est i sud amb detall dels desguassos (dreta)

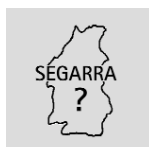
Detall de la graonada (esquerra) i boca del cup (dreta)

L'exterior del cup es divideix en dos cossos: la paret i la planta o pis. Es tracta d'una estructura de pedra de forma quadrangular, 3,6 m x 2,9, bastida damunt de la cinglera, que presenta parament de carreus al nivell inferior i pedres irregulars lligades amb terra al nivell superior. Pels indicis documentem també l'existència d'una coberta, avui desapareguda. A la planta s'hi accedeix per una graonada recta de pedra feta amb carreus més o menys regulars, de 12 graons d'1,8 m d'amplada, que porta a un ampit. El terra de la planta està revestit de rajola, on hi ha la boca del cup que es troba centrada a l'ample i desplaçada cap a la paret posterior. De forma gairebé quadrada, 50 x 52 cm, construïda amb pedra picada, presenta galze a tot el voltant.

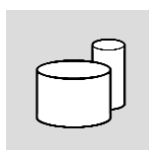
NOTES COMPLEMENTÀRIES

Sota mateix del desguàs del cup es veuen les restes d'una habitació, dels canalons per a la conducció del vi i d'una premsa de caragol, que formaven un conjunt de la indústria de transformació del vi. Té l'aparència d'una guàrdia. Des d'aquest punt es domina una gran extensió de territori.

BASSA DE MAS PUJOL

Nucli: Les Cases de la Serra
Distància des de Cervera: 30 km
Accés: Camí sense asfaltar
Indret: Mas Pujol

Tipologia: Bassa
Època: s. XVIII?
Estat de conservació: Dolent
Interès: Baix

UTILITZACIÓ:

Original: Civil i agrícola ramader/Rentador i abeurador
Actual: En desús

DESCRIPCIÓ TIPO LòGICA

Restes de la bassa de Mas Pujol

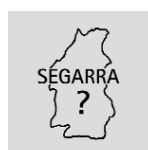
Embassament de planta irregular construït per tres murs desiguals (11,27 x 8,13 x 9,7 m) i un baixador pel bestiar, en un dels extrems que perllonga dos dels murs (10,49 i 8,77 m més). La bassa es troba bastida damunt de la cinglera, de la qual aprofita la base i part d'un mur lateral. La part més fonda es troba a 2,35 m de la superfície.

Destaquen dues lloses disposades al biaix, que servien de base per rentar la roba. En un dels extrems de la bassa hi ha dos graons frontals i dos de laterals volats, que serveixen d'accés a la part més fonda. En el costat oposat, aproximadament a la meitat de la bassa, dos graons més picats a la cinglera.

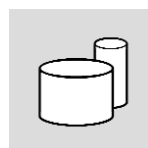
NOTES COMPLEMENTÀRIES

Al voltant de la bassa s'observen estructures de pedra seca que formen petites parcel·les que devien servir per fer hort i així aprofitar-ne l'aigua.

POU DE MAS GARRIGA

Nucli: Les Cases de la Serra
Distància des de Cervera: 33,2 km
Accés: Camí sense asfaltar
Indret: Mas Garriga

Tipologia: Pou
Època: ss. XVIII-XIX
Estat de conservació: Bo
Interès: Mitjà

UTILITZACIÓ:

Original: Civil i agrícola ramadera/Pou
Actual: Agrícola i ramadera/Pou

DESCRIPCIÓ TIPO LòGICA

Pou a l'aire lliure, separat de la casa o mas.

El nivell subterrani, de més o menys 6 m de profunditat, s'ha construït rebaixant els diferents estrats de la cinglera en forma de cilindre, sense practicar cap tipus de revestiment posterior.

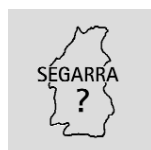

Estructura circular en superfície del pou o cisterna

En superfície el pou presenta estructura de forma cilíndrica (7,45 m de circumferència externa i uns 2 m d'alçada), amb parament de forma irregular. A la cara nord observem una finestra d'accés de forma quadrangular (83 cm d'alçada x 61 d'ample), amb brancals i llinda fets de pedra picada, de la mateixa manera que l'ampit, que s'aixeca uns 85 cm del terra. Destaquem també el parament de llosa a manera de ràfec que volta l'estructura cilíndrica que cobreix completament el mur per protegir-lo de les filtracions de l'aigua de la pluja. A l'interior, a mà esquerra, veiem una peça monolítica de pedra picada amb l'encaix per a una galleda.

A més de les aigües subterrànies, a través d'una obertura rebaixada a la seva part superior també pot aprofitar les aigües provinents de la pluja, actuant així com a cisterna.

CABANES DE FLOREJACS

Nucli: Florejacs
Accés: Camí sense asfaltar
Indret: Disperses per tot el terme

Tipologia: Cabanes
Època: ss. XIX-XX
Estat de conservació: Regular
Interès: Mitjà

UTILITZACIÓ:

Original: Agrícola/cabana
Actual: En desús

DESCRIPCIÓ TIPOLÒGICA

Pel terme de Florejacs es localitzen diferents cabanes que, en general, segueixen la tipologia tradicional, però algunes són força originals, tal com veurem. Cal fer esment de la cabana del Perdigotet la qual, a més

de trobar-se en molt mal estat, ha sofert algunes reformes que li han restat elements originals. Per altra banda, la cabana de la Rovireta, curiosa perquè per damunt de la llinda de la porta d'accés s'hi van col·locar dues llindes formant un triangle, tenim el dubte de si pertany a Florejacs o a Guissona.

Així, de les cabanes de Florejacs caldria fer esment de les següents:

Façana d'ingrés, orientada al sud (foto superior) i interior (foto inferior)

Cabana de volta del Llúcio:

també coneguda amb el nom de cabana del Regué. És una estructura de planta rectangular amb l'exterior que mesura 9,26 metres de llarg x 5,2 d'ample x 2,5 d'alt i a l'interior 8,22 m de llarg x 3,25 d'ample x 2,46 d'alt, amb una amplada de mur lateral o de

càrrega de 0,97 m. Presenta parament de pedres mig picades i irregulars, lligades amb argila i falcades amb fragments de pedra. Coberta rematada amb un ràfec de lloses que recorre el perímetre de la teulada. És resultat del treball d'unes bones mans.

S'hi accedeix per una porta lateral bastida en el pla horitzontal d'un aiguavés, mirant a migjorn i lleugerament desplaçada a la dreta. La llinda i els brancals són fets a base de carreus i a la llinda hi ha incisa la data de "1872". Les façanes laterals miren a llevant i a ponent, i presenten petites obertures a manera d'espitlleres, a fi de donar llum i protegir del fred i la calor. A l'interior es conserva la menjadora i la llar de foc.

Localització: LN 41° 48.350 - LE 1° 12.550

Aixopluc del Batiste: de planta rectangular, mesura 4,8 m de llarg x 0,7 d'ample i 1,3 d'alçada. Es va construir a partir de practicar un buidat a la terra d'un marge i vestir l'espai deixat mitjançant pedra seca irregular. La coberta és de grans lloses i serveix de pas d'accés als camps de la vora. Està orientada a migjorn i forma una habitació semblant a un pas soterrat tancat per una porta. Adossada a aquesta cabana hi ha una bassa de grans dimensions, amb un baixador per abeurar els animals i una graonada d'accés al fons; un dels seus murs fa de paret de la cabana.

Aixopluc del Batiste, bastit el 1911

L'estructura data de l'any 1911.

Localització: LN 41° 47.878 - LE 1° 13.589

Cabana del Coll: cabana de volta de canó que segueix l'estructura típica d'aquest tipus de construcció, feta a base de pedres irregulars. Està en força mal estat de conservació, amb la porta d'ingrés caiguda i l'accés obstruït per matolls i esbarzers a tot el voltant. A la llinda trobem incisa la data de "1901". A l'interior encara s'observa la menjadora i dos forats a cada banda, on el pagès deixava els seus aliments.

Localització: LN 41° 48.139 - LE 1° 13.519

Exterior de la cabana de l'Era d'en Roso

Cabana de l'era del Roso: cabana de volta que té el parament bastit amb pedres irregulars. Està tancada i per tant no es pot veure com està l'interior. El mur esquerre

està fet en un marge, del qual baixen unes escales de pedra per poder anar a la cabana. Es troba en bon estat però tot el voltant està ple de deixalles. La porta és adintellada i la coberta presenta un ràfec de lloses a tot el voltant. Al mur dret localitzem una petita fines- tra.

Localització: LN 41° 47.984 - LE 1° 13.106.

Cabana de l'era del Dolores: cabana de volta, amb el parament fet amb pedres irregulars unides amb guix. A l'interior observem una lleixa al mur del fons amb una petita obertura; està ple d'estrís vells. S'hi accedeix per una porta de dos fulls. Un ràfec de lloses recorre el perímetre de la coberta. El sostre s'està enfonsant. L'exterior és ple de matolls i brossa.

Localització: LN 41° 47.938 - LE 1° 13.124.

Cabana de cal Tincó: cabana de volta feta amb pedres irregulars que a l'interior presenta encara la menjadora del bestiar i petites obertures als murs per tal que el pagès hi deixés eines o el menjar. S'hi accedeix per una porta allintellada i emmarcada per pedres ben treballades, que trobem al mur lateral dret. Darrera hi havia un cobert pel bestiar.

Localització: 41 ° 48.231 - 1° 12.659.

Entrada, atípica, de la cabana de can Giliet

Cabana de cal Giliet: es tracta d'una cabana de volta que s'aparta un xic de l'estructura típica d'aquest element de l'arquitectura popular, ja que la volta abraça dos espais: una

mena de vestíbul sense porta i la cabana pròpiament dita, a la qual s'accedeix per una porta oberta a la

dreta del mur que divideix aquest dos espais. L'interior de la cabana presenta menjadora en el mur final i una obertura a la paret dreta. Està oberta en un marge, i la terra està cobrint el lateral esquerra. Un ràfec de lloses recorre el perímetre de la coberta.

Localització: LN 41° 47.857 - LE 1° 12.315

Cabana del Lobet: cabana de volta amb parament fet a base de pedres irregulars i de mides molt diferents, mentre que la porta d'accés, localitzada a la porta lateral de migdia, està emmarcada per pedres ben treballades. Està tancada i per tant no es pot veure l'interior.

Localització: LN 41° 47.147 - LE 1° 11.203.

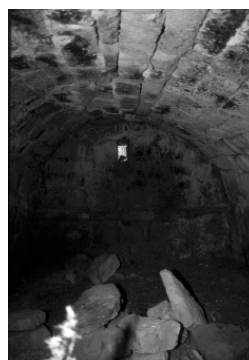
Cabana del Cateri: cabana força peculiar, ja que davant de la cabana de volta pròpiament dita, s'allarguen cap a ponent uns murs laterals, sense obertura ni coberta, que formen una mena de pati, que actualment està ple de malesa. La resta de la cabana està en bon estat. Segons fonts orals, sembla que aquesta estructura a més de servir de cabana de pagès també havia tingut un ús industrial com a teuleria.

NOTÍCIES HISTÒRIQUES

Consultar la fitxa de les Cabanes de volta de Bellvéi.

NOTES COMPLEMENTÀRIES

L'any 1996 vam poder documentar una altra cabana de volta, la del mas Roig, que datava de la darrerria del s. XIX, molt probablement de 1872. Presentava una bella factura, sobretot en l'interior. S'enderrocà com a conseqüència de les obres del Canal Segarra-Garrigues.

Interior de la cabana del mas Roig

Altres cabanes de volta del terme que hom pot documentar per a inventari són la cabana del Pallet, la cabana del Nobensar i la del Clot del Blanc.

BIBLIOGRAFIA

- LOSCOS, Vicenç, *Barraques i cabanes*, dins "1r Curset d'Estudis sobre Arquitectura Popular Segarra-Urgell". Lleida 2001, ps. 59-70.
- Idem: *Les cabanes de volta de l'Urgell i la Segarra*, dins "Urtx" núm 1. Tàrraga 1989, ps. 161-172.
- Idem: *La petita arquitectura de l'entorn*, dins "1a Trobada d'Artistes a les Pallargues". La Segarra i l'Urgell com font i marc de creació. Les Pallargues 1994, ps. 13-18.

– MARTÍN, Fèlix - SERRA, Ramon, *Les construccions de pedra seca a la comarca de les Garrigues*. Lleida 1991, ps. 61-98.

– PONS, Lluís, *Les cabanes vistes per un pagès*, dins "1r Curset d'Estudis sobre Arquitectura Popular Segarra-Urgell". Lleida 2002, ps.107-109.

LA PLETA DE MAS MASUCA

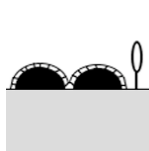
Nucli: Florejacs

Distància des de Cervera: 27,5 km

Accés: Camí sense asfaltar

Indret: Des del nucli urbà agafar el camí de terra en direcció a Agramunt, a uns 6 km, pel camí que va a Mont-roig

Localització: 41° 46.660 - LE 1° 10.500

Tipologia: Pleta

Època: s. XIX (1888)

Estat de conservació: Bo

Interès: Mitjà

UTILITZACIÓ:
Original: Ramadera/Pleta
Actual: En desús

DESCRIPCIÓ TIPO LòGICA

Detall dels tres arcs que constitueixen els coberts de la pleta

Conjunt de tres voltes de mig punt, amb arrencada des del terra, emplaçades a l'interior d'un tancat i orientades a migjorn. Les seves mesures són: 3,32 m de llum, 2,38 d'alçada i 4,5 de fons. Es comuniquen per llunetes apuntades. A l'exterior hi ha incisa la data de "1888".

Adossat a aquest conjunt, però en el sentit invers d'est a oest, trobem una altra estructura amb volta, que fa 9,83 m de llarg i 4 de llum, a la qual s'accedeix a través de dues portes, una a l'interior del tancat i l'altra a l'exterior.

L'entrada al tancat presenta una llinda reaprofitada amb la data incisa de "1771".

NOTÍCIES HISTÒRIQUES

Les pletes són cabanes per aixoplugar el bestiar. Parteixen de la mateixa tècnica constructiva que les cabanes de volta, però adaptant-la a unes necessitats diferents: més superfície i espai tancat, amb una part coberta i una altra no. Les pletes tenen una sèrie de voltes paral·leles comunicades, i en una d'elles acostuma a reservar-se un espai on aixoplugar-se el pastor.

NOTES COMPLEMENTÀRIES

El conjunt és força interessant, tant pel seu bon estat de conservació com per la seva factura constructiva.

BIBLIOGRAFIA

– MORA, Josep, *L'arquitectura popular*, dins "Plans del Sió. Aproximació a la geografia, la història, els costums i l'art". Lleida 1990, p. 223

BASSA DEL ROSO

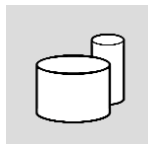

Nucli: Florejacs

Distància des de Cervera: 21 km

Accés: Camí sense asfaltar

Indret: A l'entrada del poble

Tipologia: Bassa

Època: s. XIX?

Estat de conservació: Regular

Interès: Baix

UTILITZACIÓ:
Original: Agrícola i ramader / Abeurador
Actual: Agrícola/Bassa per regar

DESCRIPCIÓ TIPO LòGICA

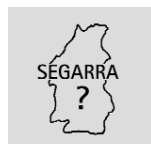

Restes de la bassa del Roso en una imatge de 1996

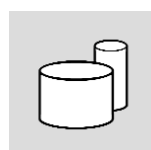
Bassa que té els murs fets amb pedra irregular, sent el més llarg de 13 m; en un dels extrems localitzem el baixador per als animals. El fons, a uns 3 m de la superfície, és de terra argilosa.

Conserva dos elements importants: unes escales de pedra clavades a la paret lateral i un caneller de desguàs. L'interior es troba molt abandonat.

BASSA DEL MANETES

Nucli: Florejacs
Distància des de Cervera: 24 km
Accés: Camí sense asfaltar
Localització: LN 41 ° 48.251 - LE 1° 12.717

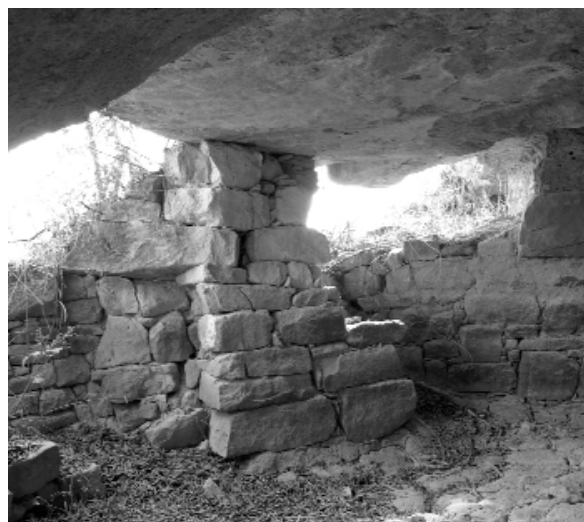

Tipologia: Bassa
Època: s. XIX?
Estat de conservació: Dolent
Interès: Mitjà

UTILITZACIÓ:

Original: Agrícola i ramader
Actual: En desús

DESCRIPCIÓ TIPO LòGICA

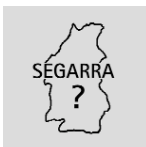
Aspecte actual de la bassa del Manetes, excavada a la roca

Bassa que, a diferència de les que s'acostumen a trobar per la comarca, no és una obra de pedra construïda sobre la superfície d'un terreny, sinó que està excavada a la roca, a manera de balma, de manera que els murs són irregulars, seguint la cinglera, amb un costat obert on es localitza una escala molt mal conservada; el sostre és la mateixa roca i recolzada en uns pilars, un al centre, d'uns 2 m d'alçada construït amb pedres més o menys regulars col·locades al llarg i través, i dos més que sorgeixen del mur de tancament. El terra, fet amb lloses de pedra, està en molt mal estat.

Al costat trobem un tancat, tot enrunat, que con-

serva el dintell amb la data "1874" i el marc de la porta, fet amb pedres ben treballades.

PORQUERISSA DE CAL PUELLAS

Nucli: Florejacs
Distància des de Cervera: 21,5 km
Accés: Carretera asfaltada
Indret: Dins el nucli urbà

Tipologia: Porquera
Època: s. XIX-XX
Estat de conservació: Dolent
Interès: Baix

UTILITZACIÓ:

Original: Ramader
Actual: En desús

DESCRIPCIÓ TIPO LòGICA

Restes de la que fou la porquera de cal Puellas

Restes d'una antiga porquera formada per un petit espai cobert amb volta de canó, semblantment a les cabanes de pagès. S'hi accedeix per una obertura rectangular, sense porta; i presenta el mur de tancament posterior totalment enderrocant. L'interior estava dividit en dos espais comunicats per una petita obertura, a manera de compartiment, per la verra i l'altre pels porcells.

GALLINER DEL ROSO

Nucli: Florejacs
Distància des de Cervera: 21,5 km
Accés: Carretera asfaltada
Indret: Dins el nucli urbà

Tipologia: Cobert
Època: s. XIX-XX
Estat de conservació: Dolent
Interès: Baix

UTILITZACIÓ:

Original: Agrícola/Cobert
Actual: En desús

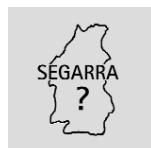
DESCRIPCIÓ TIPO LòGICA

Es tracta d'un espai cobert amb volta adossat a un mur. L'estructura resultant se la coneix amb el nom de Galliner del Roso, ja que al damunt mateix d'aquest cobert hi ha un galliner construït amb maons. A l'entrada trobem, a banda dreta i esquerra, sengles contraforts de reforç dels murs.

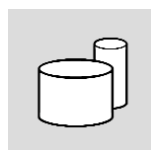

Detall de la volta del cobert

POU DE MAS LLORENÇ

Nucli: Florejacs
Distància des de Cervera: Fins a Florejacs 21 km
Accés: Camí sense asfaltar
Localització: 41° 48.342 - 1° 11.904

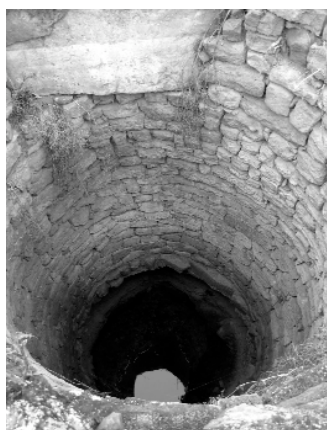

Tipologia: Pou
Època: s. XIX-XX
Estat de conservació: Bo
Interès: Baix

UTILITZACIÓ:
Original: Civil, agrícola i ramadera/pou
Actual: En desús

DESCRIPCIÓ TIPO LòGICA

El pou de Mas Llorenç es pot incloure dins els anomenats *pou ordinari* o *pou de primera capa*, que es caracteritzen per ser una excavació vertical i profunda practicada en el sòl fins a trobar una capa aquífera, que en aquest cas es correspon amb el mantell freàtic més pròxim a la superfície. Aquests pous són de secció circular i un cop trobada l'aigua les parets es revesteixen amb obra a fi d'evitar l'esllavissament de la terra i per impedir que hi vagin a parar aigües superficials poc filtrades pel terreny.

Interior del pou de Mas Llorenç

El pou estudiat en aquest fitxa es correspon amb les característiques descrites, sent el diàmetre de la

secció circular d'uns 220 cm, mentre que la profunditat és d'uns 8 m. Les parets del pou estan revestides amb carreus de pedra força regulars i prou ben escaïrats.

El pou servia per proveir d'aigua al mas.

BIBLIOGRAFIA

— *Gran Enciclopèdia Catalana* vol 12. Barcelona 1978, p. 14.

FONT DEL LLORENÇ

Nucli: Florejacs
Distància des de Cervera: Fins a Florejacs 21 km
Accés: Està situada al mig de la petita vall on es troben els barrancs de Llorenç i de la Pisquera

Localització: LN 41° 48.224 - LE 1° 11.731

Tipologia: Font
Època: s. XIX-XX
Estat de conservació: Regular
Interès: Baix

UTILITZACIÓ:
Original: Civil i agrícola/font
Actual: En desús

DESCRIPCIÓ TIPO LòGICA

Detall de la volta interior de la font del Llorenç

Les fonts són llocs on l'aigua que passa pel subsòl surt a la superfície, de manera que en aquell espai sempre hi sol haver aigua dolça potable. Hi ha fonts que tan sols tenen aigua en època de pluges, mentre que d'altres en tenen sempre.

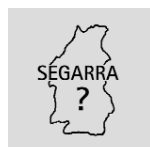
La font de Llorenç servia amb tota seguretat per regar algun hort i també per rentar la roba, ja que prop d'ella es localitzen les restes d'una pica de pedra o safareig, de 95 cm de diàmetre. A la font s'hi accedeix per una petita escala de pedra de 8 graons, que baixa

uns 2 m sota el nivell del terra i per una porteta hom entra a una petita cambra coberta amb volta de pedra, a l'estil de les cabanes, amb banquetes als laterals; té uns 150 cm de profunditat i poc més de 100 d'alçada.

BIBLIOGRAFIA

— *Gran Enciclopèdia Catalana*, vol 7. Barcelona 1974, p. 569.

QUADRA DE CAL MANEL

Nucli: Florejacs
Distància des de Cervera: 21,5 km
Accés: Carretera asfaltada
Indret: Dins el nucli urbà

Tipologia: Quadra
Època: s. XIX-XX
Estat de conservació: Dolent
Interès: Baix

UTILITZACIÓ:
Original: Ramadera/quadra
Actual: En desús

DESCRIPCIÓ TIPO LòGICA

Vista parcial de l'anomenada Quadra de cal Manel

Espai tancat per un mur fet amb pedres irregulars, amb una porta d'accés emmarcada per pedres ben treballades col·locades al llarg i través i dintell, aquest darrer caigut.

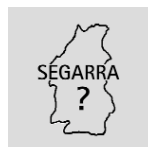
A l'interior un pati descobert amb dues habitacions sota coberta amb volta de canó com les cabanes de pagès. La que trobem a l'esquerra és de petites dimensions s'hi entra per una obertura rectangular amb dintell. La que es troba a la dreta no té porta i és més gran, separada en dos espais per un petit mur de pedra que s'alça 1m aproximadament. Estan excavades a la roca.

Al pati una escala de pedra ens porta a la part

superior d'aquestes cabanes, totalment enderrocat, on encara es poden veure algunes bigues de fusta. Els vells del poble recorden que s'hi guardaven animals.

Aquest espai es troba en molt mal estat, amenaçant ruïna.

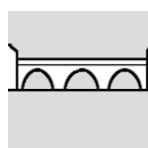
AQÜEDUCTE DELS HORTS

Nucli: Gra
Distància des de Cervera: 14,2 km
Accés: Camí sense asfaltar
Indret: A 1 km abans d'arribar a Gra, davant mateix de Sant Martí, en el curs del torrent de Passarell, en la partida anomenada Devesa del

Sala

Localització: LN 41° 46.336 - 1° 15.495

Tipologia: Aqüeducte
Època: s. XVIII
Estat de conservació: Dolent
Interès: Mitjà

UTILITZACIÓ:
Original: Agrícola/Rec
Actual: En desús

DESCRIPCIÓ TIPO LòGICA

Tram de canal de l'anomenat aqüeducte dels Horts

Conducció d'aigua formada per un canal de pedra que recull les aigües a la riba dreta del torrent de Passarell, gràcies a una petita resclosa. Aquesta aigua és conduïda uns 50 m més avall fins un punt on travessa el torrent gràcies a l'aqüeducte i, des d'aquí, per la riba esquerra del rierol l'aigua arribava a la bassa del molí.

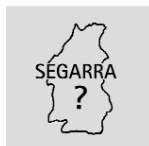
L'aqüeducte es va construir per tal de salvar el torrent de Passarell i forma volta escarsera, feta de pedra ben escairada i de 3 m de llum. La canal és formada per blocs monolítics, de factura senzilla, i s'estén uns 25 m. Les mesures exteriors aproximades d'un bloc són: llargada 184 cm, 73 d'amplada, 33 d'alçada. Les mesures interiors aproximades d'un bloc són: 50 cm d'ample i 33 d'alçada.

NOTÍCIES HISTÒRIQUES

Atès que la construcció del molí fariner del

Garganté, que es troba uns 200 m a l'oest, data de 1781, hem considerat la hipòtesi que aquest aqüeducte fos bastit justament durant aquesta època per tal de proveir d'aigua la bassa.

CONJUNT DEL CORRALOTS

Nucli: Gra
Distància des e Cervera: 16 km
Accés: Camí sense asfaltar
Indret: Des del nucli urbà cal agafar el camí dels "Munyers" i a uns 700 m les localitzem, en la partida coneguda com el "Clot de Gra" o

"Munyers"

Localització: LN 41° 45.438 - LE 1° 15.443

Tipologia: Cabana
Època: s. XIX-XX
Estat de conservació: Regular
Interès: Mitjà

UTILITZACIÓ:

Original: Agrícola/Cabana
Actual: En desús

DESCRIPCIÓ TIPO LòGICA

Cabana de volta del Corralots, amb façana d'ingrés orientada a migjorn

El conjunt que presentem en aquesta fitxa tracta els dos tipus més comuns de cabanes de la nostra comarca: les de volta i les excavades a la cinglera o coves. En realitat, el conjunt d'estructures que es documenten en aquest indret podríem dir que formen una veritable unitat agrícola, permetent al pagès un cert nivell d'autosuficiència per fer-hi estades de certa durada. El conjunt, per tant, és format per una cabana de volta amb dormidor, dues cabanes a la cinglera o coves i una bassa, a més un lloc d'arnes i diverses estructures que podrien ser petits tancats per al bestiar.

La cabana de volta amb dormidor mesura 5,50 m x 4,10 x 2,80 d'alçada i està feta a base de pedra irregular als murs i d'altres més o menys treballades per a la

volta, lligades amb argamassa de calç i terra. Acabada en frontó circular, presenta ràfec de doble llosa per tot el perímetre de la coberta. La

Cabanes a la cinglera del Corralots

porta d'ingrés la formen tres blocs de pedra, dos per als brancals i el més petit per a la llinda. Conserva la menjadora per la mula i una petita obertura al damunt, a manera d'espitllera. Cal destacar el dormidor, al qual s'accedeix per una obertura en el mur lateral de 100 cm d'alçada per 80 d'amplada. Aquesta habitació és de forma irregular, d'uns 3 m de llarg x 2,30 d'ample i 70 d'alçada, feta a partir de practicar un rebaix al tapàs.

Les cabanes a la cinglera o coves han estat obertes al costat i a un nivell inferior a la cabana de volta, gràcies al buidat de la terra que es troba en un nivell inferior d'una enorme llosa de pedra (cinglera).

Són de forma més o menys arrodonida i estan separades per un mur natural de pedra. Una cova que fa 4,60 m x 4,10 x 1'25 d'alçada es troba tancada per una porta d'accés, mentre que l'altra fa 2 m x 3 x 1,25 d'alçada i està completament oberta.

Detall de la bassa excavada a la cinglera del Corralots

La bassa és un altre element d'aquest conjunt. Es va construir practicant diverses fractures a la cinglera i al seu posterior buidat més enllà de la roca, en el tapàs. Aproximadament mesura 3,55 m x 2,95 x 1,60 d'alçada. Dos graons permeten accedir al fons.

Al costat de les cabanes, sobre la roca, s'hi documenten restes d'estructures que ben bé podrien ser petits tancats per al bestiar. Uns metres més al nord, també localitzem un conjunt de quatre espais coberts, fets de pedra irregular amb coberta de llosa, de petites dimensions (el conjunt fa 3,40 d'amplada x 1 d'alçada x 0,74 de fons), que podrien correspondre a un arner.

Detall de les arnes

NOTÍCIES HISTÒRIQUES

Consultar la fitxa de les Cabanes de Bellveí.

Les de cinglera o cova són un altre tipus d'habitable amb funcions semblants. Les característiques geològiques d'aquesta comarca permeten que hi pugui haver aquests habitacles, la tècnica constructiva dels quals consisteix en el buidat de la terra que es troba sota d'una beta rocosa. L'origen de les coves es remunta a l'època prehistòrica, però van proliferar a partir del conreu de l'olivera. A diferència de les cabanes de volta, la construcció d'aquestes depenia totalment de les característiques naturals del terreny. Així, difícilment poden documentar-se dues coves idèntiques pel que fa a la capacitat i a la forma de distribució de la superfície útil. Acostumen a ser baixes de sostre i sovint es basteixen murs de tancament i de compartimentació, amb la doble funció de donar consistència a l'estructura i protegir-la.

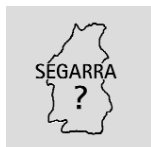
NOTES COMPLEMENTÀRIES

Al terme de Gra s'han documentat altres cabanes, tant de volta (cabana del Rivert, cabana del Rius o Comanrius, cabana del Mataró o la cabana del Carló), com a la cinglera (la del Solans del Mateu), però les estudiades en aquest fitxa destaquen per tot el conjunt que formen amb la resta d'estructures.

BIBLIOGRAFIA

- LOSCOS, Vicenç, *Barraques i cabanes*, dins 1r Curset d'Estudis sobre Arquitectura Popular Segarra-Urgell. Lleida 2001, ps. 59-70.
- Idem: *Les cabanes de volta de l'Urgell i la Segarra*, dins "Urtx" núm 1. Tàrrrega 1989, ps. 161-172.
- Idem: *La petita arquitectura de l'entorn*, dins "1ª Trobada d'Artistes a les Pallargues". La Segarra i l'Urgell com font i marc de creació. Les Pallargues 1994, ps. 13-18.
- MARTÍN, Fèlix - SERRA, Ramon, *Les construccions de pedra seca a la comarca de les Garrigues*. Lleida 1991, ps. 61-98.
- PONS, Lluís, *Les cabanes vistes per un pagès*, dins "1r Curset d'Estudis sobre Arquitectura Popular Segarra-Urgell". Lleida 2002, ps.107-109.

REFUGIS DE LA GUERRA

Nucli: Gra
Distància des de Cervera: 15'3 km
Accés: Camí sense asfaltar
Indret: Partint de Gra, en el vessant nord del turó del poble, en l'indret conegut com l'Aubac, sota d'unes piques

Localització: LN 41° 46.033 - LE 1° 14.921

Tipologia: Refugi
Època: s. XX (1938)
Estat de conservació: Dolent
Interès: Mitjà

UTILITZACIÓ:

Original: Militar/Defensiu
Actual: En desús

DESCRIPCIÓ TIPOLÒGICA

Interior d'un dels refugis

Conjunt de quatre refugis excavats al tapàs per sota d'una beta de cinglera, situats en el vessant nord del turó de Gra. La planta dels dos primers té forma d'una "T" i l'ingrés es fa per un passadís d'aproximadament

Una de les entrades al refugi

3,50 m de llarg per 1,30 d'ample per 1,25 d'alt, amb un habitacle final de 2,80 d'amplada. La planta dels dos següents té forma de doble "T" perquè ambdós es troben comunicats per un passadís subterrani de 3,10 m de llarg i 1,65 d'ample. Les mesures d'aquests dos darrers refugis són, des de l'entrada fins al fons de 4,50 m, 1,30 d'alçada i 1,60 d'ample.

NOTÍCIES HISTÒRIQUES

Des de l'aparició de l'aviació durant la Primera Guerra Mundial, el fet d'estar a la rereguarda no era cap garantia d'immunitat. Els progressos fets per aquesta nova arma van posar-se a prova durant la Guerra Civil de 1936-1939 per part de les potències participants en el conflicte, les quals van assajar per primera vegada a la història el bombardeig contra objectius civils de rereguarda.

Les primeres incursions marítimes per part dels

vaixells de Franco contra les ciutats costaneres catalanes van motivar la difusió de les mesures que havia de prendre la població en cas de bombardeig. A nivell general, la Conselleria de Defensa de la Generalitat de Catalunya va publicar unes primeres normes el dia 21 de setembre de 1936. Posteriorment la Junta de Defensa Passiva de Catalunya, creada l'agost de 1937, va encarregar-se d'establir les normes per a la construcció de refugis, que havien de disposar d'un projecte previ i de l'aprovació de les Juntes Locals de Defensa Passiva, així com de la seva construcció sota la direcció de tècnics de les esmentades Juntes. Aquesta normativa volia impedir la construcció de refugis particulars que, després de l'experiència dels primers bombardejos, van mostrar-se insuficients. L'eficàcia d'aquesta normativa, però, aviat va topar amb la manca de recursos, la qual cosa va implicar la recerca d'altres solucions com la construcció de rases i refugis de galeria de mina, menys costosos que els de formigó.

Els refugis estudiats en aquesta fitxa foren construïts el 1938 amb la finalitat de protegir la població civil davant el perill de possibles bombardejos. Actualment la densitat de la vegetació pràcticament impedeix de veure'ls, i accedir-hi encara és més difícil. Seria bo de poder netejar aquest espai a fi que els refugis puguin ser visitats.

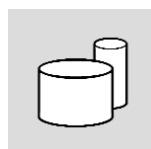
BIBLIOGRAFIA

— SOLÉ, Josep M., VILLARROYA, Joan, *Catalunya sota les bombes (1936-1939)*. Barcelona 1986.

FONT DE L'ALSEDÀ

Nucli: Granollers de Segarra
Distància des de Cervera: 21,5 km
Accés: Camí sense asfaltar
Indret: Des de Granollers seguir per la pista que porta al torrent, a mà esquerra
Localització: LN 41° 41.784 LE 1° 12.872

Tipologia: Font
Època: Moderna
Estat de conservació: Dolent
Interès: Baix

UTILITZACIÓ:

Original: Civil/Font
Actual: En desús

DESCRIPCIÓ TIPOLÒGICA

Font de mina que presenta un estructura de volta de canó, parcialment enrunada, d'aproximadament 200 cm d'amplada externa i 115 de llum. El parament de la volta és de pedra irregular lligada amb terra.

Restes de l'estructura de volta bastida a l'indret de la font en una foto de 1995

Aquesta volta cobreix parcialment una mina, la profunditat i estructura de la qual no s'ha pogut determinar a causa de l'alt nivell freàtic de les aigües. Tanmateix, segons informacions orals del senyor Rafel Esteve, de Granollers, ens trobaríem davant un pou de planta quadrada i d'uns 250 cm de fondària, revestit amb grans carreus.

Les aigües de la font es canalitzen cap a ponent per una sèquia, cap a una antiga zona d'horta i cap a un safareig construït al segle XX, probablement el 1905, data que podem observar en la llinda d'un cobert del costat, on es recollia l'aigua de la sèquia i es bombava cap al safareig. És destacable el treball de canalització a partir d'aquests safareig.

NOTES COMPLEMENTÀRIES

A uns 100 m cap a ponent, seguint el mateix camí, trobem la font de l'Espinal, la qual va ser coberta amb formigó. També presentava estructura de pedra amb graons per accedir-hi.

INTERVENCIONS

El 1995 es feren treballs de neteja de la font, la qual cosa provocà l'enderroc quasi total de la volta.

"GARUTA" DE CA L'ALSEDÀ

Nucli: Granollers de Segarra
Distància des de Cervera: 20,8 km
Accés: Camí sense asfaltar
Indret: Des de Granollers agafar l'antic camí a Guissona fins a l'era de ca l'Alsedà
Localització: LN 41° 41.830 LE 1° 12.578

Tipologia: Fresquera
Estat de conservació: Regular
Interès: Mitjà

UTILITZACIÓ:

Original: Civil/Fresquera
Altres usos: Civil/Amagatall
Actual: En desús

DESCRIPCIÓ TIPO LòGICA

Detall de l'entrada a la "garuta"

Anomenat popularment "garuta" com a derivació de la paraula castellana "gruta", en realitat és un pas soterrat de 9,5 m de llargada, format per un passadís i un espai eixamplat al fons, la funció del qual és bàsicament conservar els aliments.

A banda i banda del passadís presenta paredat de pedra seca irregular, que suporta una coberta a base de grans lloses. En l'espai final es documenta un rebaix fet al tapàs.

L'ingrés es fa per una obertura quadrada localitzada en un dels murs laterals de l'interior d'una cabana,

Interior de la "garuta"

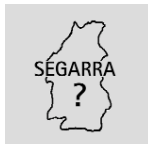
que està parcialment enrunada. Mesura uns 100 cm d'alçada x 68 d'amplada.

L'espai final és de forma cupular, i fa 124 cm d'alçada visible x 140 d'amplada màxima.

NOTES COMPLEMENTÀRIES

Durant la Guerra Civil va servir d'amagatall d'estris i menjar. Per dissimular l'entrada es va practicar un paredat al davant.

CABANES DE LA MORANA

Nucli: La Morana
Accés: Camí sense asfaltar
Indret: Disperses per tot el terme

Tipologia: Cabana
Època: s. XIX
Estat de conservació: Regular
Interès: Mitjà

UTILITZACIÓ:

Original: Agrícola/Cabana
Actual: En desús

DESCRIPCIÓ TIPO LòGICA

Cabana de volta del Beneit

En tot el terme de la Morana localitzem diferents cabanes de volta, però de totes elles n'esmentarem tres en aquesta fitxa, les més representatives de totes les conservades.

Data de construcció gravada a la llinda de la porta d'ingrés

Totes elles presenten la mateixa estructura constructiva: planta rectangular amb murs a base de carreus irregulars rejuntats amb terra i falcats amb fragments de pedra, amb coberta de volta feta amb pedres més o menys regulars i ràfec de lloses a tot el voltant.

La cabana del Beneit fa 9,72 m x 5,63, amb la façana d'ingrés orientada a ponent i amb frontó circular. Presenta porta amb llinda on té incisa la data "1854", amb arc de descàrrega al damunt. Pel costat nord i est aprofita el desnivell del marge per bastir una paret només interior. A l'interior podem documentar la menjadora pels animals al mur posterior i un deso a la part inferior del mur nord, al qual s'accedeix per una obertura de 53 x 38 cm, que forma un habitacle de planta quadrangular de 120 x 88 x 125 cm d'alçada, amb un passadís de 58 cm..

Localització: LN 41° 47.382 . LN 1° 15.472

La cabana del Crispí fa 6,87 x 5,67 x 3,20 m d'alçada, amb façana d'ingrés orientada a llevant, amb frontó triangular. La porta presenta llinda i mesura 196 x 150 cm, amb una petita obertura al mur posterior. A

Cabana de volta del Beneit

Volta interior de la cabana del Crispí en una imatge del 1996

l'interior es conserva la menjadora pels animals, també al mur posterior. A l'exterior hi ha una petita bassa a tocar de la cabana, així com uns piques per abeurar els animals.

Localització: LN 41° 47.256 - LE 1° 15.152

La cabana de la Ramoneta fa 6,08 x 5,24 m, amb la façana orientada a migjorn i el frontó triangular. La porta d'ingrés, de 96

Façana d'ingrés de la cabana de la Ramoneta

x 182 cm, presenta brancals i llinda monolítics, probablement reaprofitats. La llinda forma arc escarser en la seva part inferior, i té incisa la data "1870".

Data de construcció gravada a la llinda de la porta d'ingrés

NOTÍCIES HISTÒRIQUES

Consultar la fitxa de les Cabanes de Bellveí.

NOTES COMPLEMENTÀRIES

A part de les cabanes esmentades cal recordar que pel terme de La Morana també podem trobar les següents cabanes: del Pané, de la Farrera, del Peretó, del Porta, del Meuet i del Giralt.

BIBLIOGRAFIA

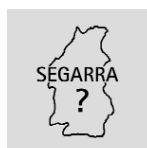
- LOSCOS, Vicenç, *Barraques i cabanes*, dins "1r Curset d'Estudis sobre Arquitectura Popular Segarra-Urgell". Lleida 2001, ps. 59-70.
- Idem: *Les cabanes de volta de l'Urgell i la Segarra*, dins "Urtx" núm 1. Tàrrrega 1989, ps. 161-172.
- Idem: *La petita arquitectura de l'entorn*, dins "1ª

Trobada d'Artistes a les Pallargues". La Segarra i l'Urgell com font i marc de creació. Les Pallargues 1994, ps. 13-18.

– MARTÍN, Fèlix - SERRA, Ramon, *Les construccions de pedra seca a la comarca de les Garrigues*. Lleida 1991, ps. 61-98.

– PONS, Lluís, *Les cabanes vistes per un pagès*, dins "1r Curset d'Estudis sobre Arquitectura Popular Segarra-Urgell". Lleida 2002, ps.107-109.

COBERTS DE VOLTA DE PALOU

Nucli: Palou
Distància des de Cervera: 22 km
Accés: Camí sense asfaltar
Indret: Dispersos pel terme

Tipologia: Cobert
Època: s. XIX (1843?)
Estat de conservació: Regular
Interès: Mitjà

UTILITZACIÓ:

Original: Agrícola/Cobert
Actual: En desús

DESCRIPCIÓ TIPOLÒGICA

Cobert de volta de Mas Bardissa:

Estructura que forma una habitacle cobert de dimensions considerables: 8,73 m de llarg x 5,7 d'ample x 3,52 d'alçada. Presenta parament de pedres mig picades i irregulars, disposades en fila-

Entrada al cobert del Mas Bardissa, ara abandonat

des. La volta és de canó, amb pedres regulars lligades amb terra i rejuntades amb morter de calç. A la part superior de la volta trobem terra argilosa, amb tot el perímetre de la coberta resseguit per un ràfec de lloses, com les cabanes de volta.

S'hi accedeix per la banda sud, de forma que s'aprofita tot l'ample de la volta, que fa 3,94 m de llum.

Localització: LN 41° 49.872 - LE 1° 14.514

Cobert de volta de l'Era del Súrio: és un cobert de forma quadrangular i bastit sobre un pla inclinat, fent 4,70 m de llarg x 4 d'ample x 2,70 d'alçada i 2,18 de llum. Obert en tota l'amplitud de la volta i dels

Cobert de l'Era del Súrrio

murs, presenta parament de carreus més o menys regulars, picats a punta i a tall amb rejunt de terra i petits fragments de pedra falcant les juntes. La coberta afegeix terra argilosa i remata mitjançant lloses gruixudes a manera de ràfec per tot el perímetre. El terra és de formigó modern. Respon a la mateixa tipologia que les cabanes de volta i és molt semblant a la del Mas Bardissa, a la cabana de Saquet i a la de sota el casalot.

Localització: LN 41° 49.847 - LE 1° 14.190

NOTÍCIES HISTÒRIQUES

De la mateixa manera que la cabana de volta, el cobert de volta també s'incorpora al món de la pagesia, però més tard. Creiem que la majoria no són anteriors al darrer terç del segle XIX, època de l'esclat constructiu d'aquestes estructures amb volta, que perdura durant els primers vint-i-cinc anys del segle XX. Aquest moment constructiu, fàcilment comprovable per les nombroses inscripcions a les llindes de les portes d'ingrés, ha estat qualificada per Fèlix Martín com "el mig segle d'or de la cultura de la pedra".

Ningú no coneix amb exactitud l'origen d'aquesta tipologia constructiva, ja que no es disposa de referències documentals que així ho indiquin.

La tècnica de construcció és la mateixa de les cabanes, per la qual cosa es pot consultar la fitxa de les Cabanes de Bellvei.

NOTES COMPLEMENTÀRIES

El Mas Bardissa es va construir l'any 1843, data que apareix incisa a la llinda de la porta d'ingrés.

BIBLIOGRAFIA

– LOSCOS, Vicenç, *Barraques i cabanes*, dins 1r Curset d'Estudis sobre Arquitectura Popular Segarra-Urgell. Lleida 2001, ps. 59-70.

– Idem: *Les cabanes de volta de l'Urgell i la Segarra*, dins "Urtx" núm 1. Tàrraga 1989, ps. 161-172.

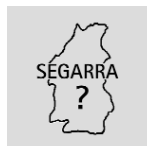
– Idem: *La petita arquitectura de l'entorn*, dins "1ª Trobada d'Artistes a les Pallargues". La Segarra i l'Urgell

com font i marc de creació. Les Pallargues 1994, ps. 13-18.

– MARTÍN, Fèlix - SERRA, Ramon, *Les construccions de pedra seca a la comarca de les Garrigues*. Lleida 1991, ps. 61-98.

– PONS, Lluís, *Les cabanes vistes per un pagès*, dins "1r Curset d'Estudis sobre Arquitectura Popular Segarra-Urgell". Lleida 2002, ps.107-109.

AIXOPLUCS DE PALOU

Nucli: Palou

Accés: Camí sense asfaltar

Indret: Dispersos per tot el terme

Tipologia: Aixopluc

Època: s. XIX

Estat de conservació: Dolent

Interès: Baix

UTILITZACIÓ:

Original: Agrícola/Aixopluc

Actual: En desús

DESCRIPCIÓ TIPOLÒGICA

De les diferents cabanes que es poden localitzar per tot el terme de Palou, destaquem les tres que estudiarem en aquesta fitxa com a més representatives de totes les que encara es poden veure.

Entrada a la cabana, excavada a la cinglera, de l'era del Bardissó

Aixopluc a la cinglera de l'era del Bardissó: orientada a ponent, es construí aprofitant el desnivell del terreny i la cinglera. El rebaix es practicà a les parets nord i est, aconseguint una habitació de planta irregular per sota del primer estrat de pedra. No té costats rectes i aproximadament mesura 9 m x 2,50 x 1,20 d'alçada màxima. El tall practicat ens documenta quatre nivells o estrats. Un primer nivell de tapàs, el segon de roca, el tercer de tapàs i el quart de roca, que forma la coberta. A la banda oest el paredat és quasi tot de pedra seca irregular, amb dues obertures, una en el punt més al sud de la balma i l'altra gairebé centrada, formada per un passadís cobert de 2,50 m de longitud, amb les parets ajustades per dalt a la cinglera i un pas d'entrada d'uns 55 centímetres d'amplada x 90 d'alçada. Podria tractar-se d'un cobert per al bestiar o bé per

guardar eines del camp.

El trobem en el mateix nucli urbà.

Aixopluc de lloses de Canet: és de factura molt humil, de planta quadrangular i construït aprofitant la paret natural de la cinglera en la seva part posterior; actualment està en perill de caure ja que la cinglera va cedint terreny a causa d'esllavissades del terra.

Aixopluc de Canet, amb coberta de lloses

Perpendiculars al pla vertical més o menys regular de la cinglera, s'hi aixequen dos petits murs fets de pedra irregular que suporten una coberta feta a base de set blocs de pedra o lloses, lligats amb terra i falques de pedra. Està orientada a l'est i fa 87 cm d'amplada x 124 d'alçada x 200 de fondària. Podria haver estat una cabana de picapedrer, ja que tal com diu Félix Martín parlant de les de les Garrigues i malgrat estar construïdes amb pedra no se n'ha localitzat cap amb coberta de volta, sinó que aquesta sol ser de lloses, de jàssera i lloses o per eliminació d'angles.

Localització: LN 41° 49.487 - LE 1° 14.150

NOTÍCIES HISTÒRIQUES

Consultar lles fitxes de les Cabanes de Bellvei i de les cabanes de Gra.

NOTES COMPLEMENTÀRIES

Disperses per tot el municipi trobem d'altres cabanes, la majoria de volta de canó: cabana de la Rasa Cusca, de la Plantada, del Pauleta, del Manteu, del Mingo, del Batiste, del Madaleno, del Saquet, dels Escolats, del Solà, del Colom, del Masela.

BIBLIOGRAFIA

– LOSCOS, Vicenç, *Barraques i cabanes*, dins "1r Curset d'Estudis sobre Arquitectura Popular Segarra-Urgell". Lleida 2001, ps. 59-70.

– Idem: *Les cabanes de volta de l'Urgell i la Segarra*, dins "Urtx" núm 1. Tàrraga 1989, ps. 161-172.

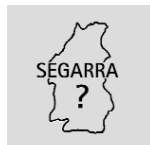
– Idem: *La petita arquitectura de l'entorn*, dins "1a Trobada d'Artistes a les Pallargues". La Segarra i l'Urgell com font i marc de creació. Les Pallargues 1994, ps. 13-18.

– MARTÍN, Félix - SERRA, Ramon, *Les construccions de pedra seca a la comarca de les Garrigues*. Lleida 1991, ps. 61-98.

– PONS, Lluís, *Les cabanes vistes per un pagès*, dins

"1r Curset d'Estudis sobre Arquitectura Popular Segarra-Urgell". Lleida 2002, ps.107-109.

PLETA DE CANET

Nucli: Palou

Distància des de Cervera: 21 km

Accés: Camí sense asfaltar

Indret: Passat Palou, agafar la carretera que porta a Florejacs; passat el Mas Canet, uns 200 m en direcció Guissona, en un bosquet

Localització: LN 41° 49.487 - LE 1° 14.150

Tipologia: Pleta

Època: s. XIX

Estat de conservació: Dolent

Interès: Baix

UTILITZACIÓ:

Original: Ramader/Tancat per al bestiar

Actual: En desús

DESCRIPCIÓ TIPOLÒGICA

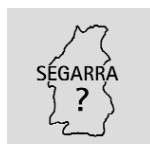
Mur frontal a l'espai clos de la pleta

Tancat de planta rectangular que fa 14,40 m 10,3, situat en un pla inclinat. Presenta paredat a base de pedra de sauló, irregular i obrada amb argila i pedra seca, coronant els murs unes filades de lloses disposades de cantell i lleugerament inclinades.

La porta d'ingrés, que fa 145 x 69 cm, es troba situada a la façana sud.

En una cantonada a l'interior del tancat es documenta una estructura quasi quadrada de 3,30 x 3,50 m, la qual probablement es trobava coberta i podria ser que servís d'aixopluc per al pastor.

BASSA ROQUES

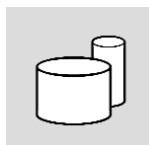
Nucli: Palou

Distància des de Cervera: 20'2 km

Accés: Camí sense asfaltar

Indret: Tocant al nucli urbà, a uns 100 m sortint pel carrer del Portal

Localització: LN 41 ° 49844 - LE 1° 14.942

Tipologia: Bassa
Època: Medieval/Moderna
Estat de conservació: Dolent
Interès: Baix

UTILITZACIÓ:
Original: Agro-ramader/Abeurador
Actual: En desús

DESCRIPCIÓ TIPO LòGICA

Aspecte actual de la Bassa Roques

Bassa de planta irregular, construïda pel costat est aprofitant la cinglera i la terra argilosa impermeable; pels costats nord, sud i oest presenta paredat de pedra seca. Mesura 21 m d'ample a la cara sud, a la cara oest 33 m de llarg i la cara est 24,70 m de llarg. En el seu angle sud hi ha l'accés per abeurar els animals.

NOTÍCIES HISTÒRIQUES

Segons informacions orals, aquesta bassa s'utilitzava essencialment per abeurar el bestiar i rentar la roba.

A mitjan segle XIX, Pascual Madoz, en el seu *Diccionario geográfico*, deia de Palou: "l. agregado al distr. municipal de Florejachs, en la prov. de Lérida (10 1/2 leg.), [...] SIT. en una altura muy despejada y dominada de los vientos S. y O. [...]. Consta de 8 número casas; igl. parr. (Santos Poncio y Florencio) servida por un cura párroco de térm., de patronato real; cementerio contiguo á la misma igl., y una balsa en el térm. donde se recogen las aguas pluviales, de que se utilizan los vec."

NOTES COMPLEMENTÀRIES

El nucli de Palou es proveïa d'aigua per al consum domèstic des d'una altra bassa, anomenada bassa Perera.

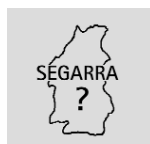
BIBLIOGRAFIA

– MARTÍN, Fèlix - SERRA, Ramon, *Les construc-*

cions de pedra seca a la comarca de les Garrigues. Lleida 1991, p. 97-100.

– MADUZ, Pascual, *Diccionario geografico estadístico histórico de España y sus posesiones de ultramar.* Madrid 1845/50.

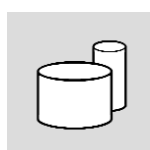
POU DE CUMONS

Nucli: Palou
Distància des de Cervera: 21 km

Accés: Camí sense asfaltar

Indret: Des del cementiri agafar l'antiga carretera a Ponts, desviant-nos a mà dreta pel camí que va a la Caseta, des d'on es continua a peu, si es pot ja que hi ha un camp de conreu, en direcció a la clotada del torrent de Granollers; sota una paret

Tipologia: Pou
Època: Moderna
Estat de conservació: Dolent
Interès: Baix

UTILITZACIÓ:
Original: Civil i agro-ramadera/Pou
Actual: En desús

NOTES COMPLEMENTÀRIES

Estructura circular en superfície del pou de Cumons o de Comons

Pou a l'aire lliure situat a la fondalada del torrent de Cumons, enmig de dos camps de conreu i sota una paret de contenció.

El nivell subterrani és de forma cilíndrica, amb un diàmetre d'uns 117 cm, amb el revestiment de pedra irregular.

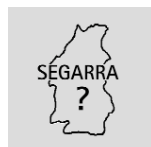
En superfície presenta estructura de forma cilíndrica, d'uns 800 cm de circumferència externa i 190 d'alçada, amb parament de pedra irregular i terra. A la cara nord observem obertura d'accés de forma rectangular, de 80 cm d'alt x 54 d'ample, feta amb quatre peces de pedra picada on és visible un rebaix en el seu cantell o galze, que hauria servit d'encaix per una porta. El pou està cobert amb lloses allargades més o

menys gruixudes i ràfec de llosa que cobreix totalment el mur circular per protegir-lo de les filtracions d'aigua de la pluja. A l'interior, a mà esquerra, es veu una peça monolítica en forma de pica per poder deixar la galleda, la qual travessa el mur del pou fins l'exterior, on presenta orifici circular per a desguàs.

NOTES COMPLEMENTÀRIES

Degut a una desviació fonètica, l'anomenat "Pou de Cumons" tindria el seu origen en el mot "comú o comuns". De fet, quan hem plantejat aquesta qüestió a algunes persones de Palou, tots han coincidit a assenyalar que també se'n deia i se'n diu "Pou del Comú o Comuns". Per tant, es tractaria d'un pou comunal.

PARETS DE MARGE DE PALOU

Nucli: Palou
Accés: Camí sense asfaltar
Indret: Disperses per tot el terme

Tipologia: Paret de marge
Època: s. XVIII-XIX
Estat de conservació: Regular
Interès: Mitjà

UTILITZACIÓ:

Original: Agrícola/Mur de contenció
Actual: Mur de contenció

DESCRIPCIÓ TIPOLÒGICA

Perfil d'una paret de marge de la partida de Canet

Per tot el terme de Palou documentem parets de marge que presenten diferents alçades, llargades gruixos i formes, però amb una factura molt acurada. L'especial morfologia del terme de Palou feia imprescindible la construcció d'aquestes estructures, a fi de salvar l'important desnivell del seu terreny, tant per poder aprofitar intensivament noves terres de conreu com per conte-

nir els efectes negatius de les aigües d'alguns torrents o de la pluja.

Hi ha magnífics exemples de parets de marge a les partides conegudes amb el nom de Canet, Montallà, Cumons, etc.

Detall, en planta, de l'esglaonament de la paret de marge

Passejar pels camins de tot el terme ens fa gaudir d'unes formes úniques d'integració de la natura i l'arquitectura, de manera que sembla que aquests marges són part integrant del paisatge, igual que la terra i els arbres.

NOTÍCIES HISTÒRIQUES

Les parets de marge són obres d'arquitectura popular incloses dins les denominades "obres de pedra seca" que, segons ens diu Fèlix Martin, són aquelles fetes pels mateixos usuaris o amb la seva participació, en la construcció de les quals es busca la solució més racional a una necessitat concreta, tenint en compte les característiques físiques del material que es localitza en cada territori i l'habilitat de cadascú, hereva de la saviesa apresada durant segles de pràctica constructiva. Ha d'estar feta totalment de pedra, malgrat que també s'accepta aquella que utilitza l'argila per a les juntes. Fèlix Martin i Ramon Serra creuen que la construcció de pedra seca és hereva directa de l'arquitectura megalítica. Les obres de pedra seca agafaren embranzida cap a mitjans del segle XVIII degut a un fort increment demogràfic, que portà a conrear una major extensió de terres per poder obtenir més cereal.

La finalitat de les parets de marge és aconseguir uns terrenys cultivables en una superfície plana, però també en turons, així com retenir l'aigua de la pluja i que no s'emporti la terra fèrtil. Com la resta d'obres de l'arquitectura popular, destaquen pel seu sentit pràctic i per la seva humanització a través d'una gran senzillesa formal, així com per la consecució d'una integració total en el paisatge.

Vista general d'un camp de Palou amb diferents parets que el recorren

A la Segarra l'origen dels marges el trobem en l'Edat Mitjana, quan al repoblar el territori es netegen boscos i apareix terreny planer per on l'aigua de pluja fa que la terra fèrtil s'escorri. Amb la construcció de marges s'atura la pèrdua d'aigua i de terra bona per cultivar. Però serà a mitjans del segle XVIII quan la Segarra adopta la fisonomia que encara la caracteritza actualment. En aquest època s'observa un gran increment demogràfic degut a diferents variables, entre elles la millora de la sanitat, així com un nou impuls econòmic degut en part a l'inici del comerç amb Amèrica, com també a la implantació de la vinya que comporta l'elaboració d'aiguardent i la seva exportació. Totes aquestes millores fan augmentar la demanda de cereal i per tant també el pagès necessita ampliar els terrenys de cultiu, terrenys que obtindrà de la desamortització dels bens eclesiàstics, de la tala de boscos comunals i de la venda de les propietats dels senyors. Aquesta prosperitat general queda reflectida en la construcció de nous habitatges, tal com es pot veure en la llinda de moltes cases. Aquesta bonança continuarà durant el segle XIX.

El procés de construcció d'un marge s'inicia amb la desforestació total del terreny que es vol fer cultivable, és a dir, s'han d'arrencar arbres, mates, arrels, pedres, etc. Les pedres s'amuntegaven en un racó per utilitzar-les després a l'obra (pel tipus de pedra podem identificar a quin territori o comarca pertany el marge).

A la Segarra els marges són verticals, amb una alçada d'entre 1'80 i 2 metres (malgrat que nh i poden haver que facin des de mig metre fins als 4) que és una altura humana. Els marges, a part de parets en terreny de cultiu, poden estar vorejant camins, fent de tanques, com a parets que encerclen un hort, etc.

La paret s'aixecava amb una petita inclinació per garantir la seva estabilitat, omplint-la amb terra del mateix terreny i amb pedres. Les pedres es col·locaven en fileres horitzontals que guardaven una certa regularitat i es falcaven amb pedres més petites que s'inserien a cops de maça. El seu acabament portava anys, ja que els pagesos hi treballaven quan no tenien altra feina (collir olives o ametlles, llaurar, segar...) i s'havia d'aconseguir una correcta caiguda de l'aigua de pluja sobre la terra. Molts marges tenen plantades oliveres o ametllers que ajuden al seu manteniment ja que les arrels ajuden a fixar-los al terme.

NOTES COMPLEMENTÀRIES

L'any 1990 a l'illa de Mallorca es va tramitar un expedient per declarar els seus marges "monument nacional", mentre que a Sóller es va crear una escola de margers que es dedica a reparar-los.

El fet de voler conservar aquests construccions, que donen un caràcter únic a cada territori i ens recorden la relació que hi havia entre pagès i territori, no

hauria de ser contrari a l'ús de les noves tecnologies.

Els marges, com altres obres de pedra, ens recorden l'estreta relació que ha existit sempre entre el territori i els seus ocupants, el deure dels quals era la seva explotació però amb la màxima cura de no fer malbé el paisatge, utilitzant com a mà d'obra el material que li proporcionava la pròpia terra i fent construccions de mida humana integrades dins l'entorn.

Caldria trobar el punt d'equilibri que permetés la conservació d'aquests elements i l'ús de les noves tecnologies.

BIBLIOGRAFIA

– GARGANTÉ, Josep, *Els marges. Documents de la terra*, dins 1r Curset d'estiu sobre Arquitectura Popular Segarra-Urgell. Lleida 2001, ps. 41-45.

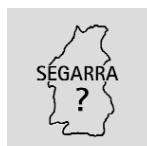
– LOSCOS, Vicenç, *Parets i marges*, dins 1r Curset d'Estudis sobre Arquitectura Popular Segarra-Urgell. Lleida 2001, ps. 129-137.

– MARTÍN, Fèlix, *Què és l'arquitectura popular?*, dins 1r Curset d'Estiu sobre Arquitectura Popular Segarra-Urgell. Lleida 2001, ps. 15-33.

– MARTÍN, Fèlix - SERRA, Ramon, *Les construccions de pedra seca a la comarca de les Garrigues*. Lleida 1991, ps. 61-98.

– MORA, Josep, *L'arquitectura popular*, dins "Plans de Sió. Aproximació a la geografia, la història, els costums i l'art". Lleida 1990, p. 226.

CABANES DE SANT MARTÍ

Nucli: Sant Martí
Accés: Camí sense asfaltar
Indret: Disperses per tot el terme

Tipologia: Cabana
Època: s. XIX-XX
Estat de conservació: Regular
Interès: Mitjà

UTILITZACIÓ:

Original: Agrícola/Cabana
Actual: En desús

NOTES COMPLEMENTÀRIES

De les cabanes localitzades pel terme de Sant Martí en destacarem dues per les seves característiques.

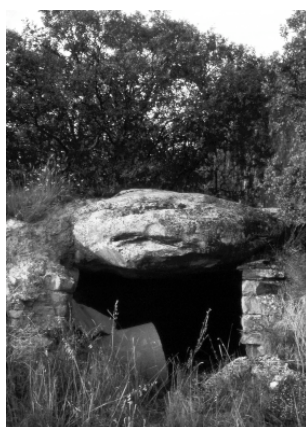
Cabana de volta del Sarri, feta a base de pedra irregular, aprofitant les més bones per bastir la volta i reservant els grans carreus per a la porta d'ingrés. Mesura 7,30 de llargada x 5,32 d'amplada x 2,88

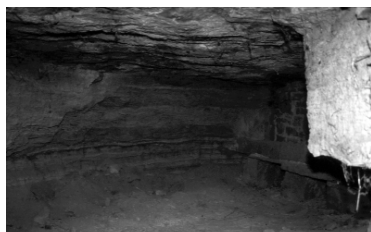
Exterior de la cabana de la volta del Sarri d'alçada. Un ràfec de lloses ressegueix tot el perímetre de la coberta. A l'interior es conserva la menjadora.

Localització: LN 41° 46.870 - LE 1° 14.254

Cabana a la cinglera o cova del Sarri, que presenta planta irregular, fent uns 5,75 m de llarg x 4,45 d'ample x 1,67 d'alçada, que servia per aixoplugar els animals. Està situada sota l'era del Sarri i per a la seva construcció es va aprofitar el pla d'una veta de cinglera que, en aquest cas, serveix de

L'interior s'aconseguí practicant un rebaix al tapàs, reservant la pedra per a la zona de l'entrada; presenta dos forats que conflueixen en una únic conducte que arriba a l'ex-

Interior excavat al tapàs (foto superior) i detall de la menjadora pels animals (foto inferior)

terior; al fons es conserva la menjadora, feta amb lloses de pedra sostingudes per quatre pedres de grans dimensions. En un dels murs laterals es localitza una petita obertura de 36 x 42 cm, que dóna a l'exterior després de travessar un gruix de 2,10 m.

NOTÍCIES HISTÒRIQUES

Consultar les fitxes de les Cabanes de Bellvei per a la es cabanes de volta, i la fitxa de les Cabanes de Gra per les cabanes a la cinglera.

NOTES COMPLEMENTÀRIES

Dins el terme municipal de Sant Martí també cal documentar les cabanes de Mas d'en Porta, del 1925, així com la del Sala datada el 1902.

BIBLIOGRAFIA

- LOSCOS, Vicenç, *Barraques i cabanes*, dins "1r Curset d'Estudis sobre Arquitectura Popular Segarra-Urgell". Lleida 2001, ps. 59-70.
- Idem: *Les cabanes de volta de l'Urgell i la Segarra*, dins "Urtx" núm 1. Tàrraga 1989, ps. 161-172.
- Idem: *La petita arquitectura de l'entorn*, dins "1ª Trobada d'Artistes a les Pallargues". La Segarra i l'Urgell com font i marc de creació. Les Pallargues 1994, ps. 13-18.
- MARTÍN, Fèlix - SERRA, Ramon, *Les construccions de pedra seca a la comarca de les Garrigues*. Lleida 1991, ps. 61-98.
- PONS, Lluís, *Les cabanes vistes per un pagès*, dins "1r Curset d'Estudis sobre Arquitectura Popular Segarra-Urgell". Lleida 2002, ps.107-109.

COBERT I FRESQUERA A LA CINGLERA DEL SARRI

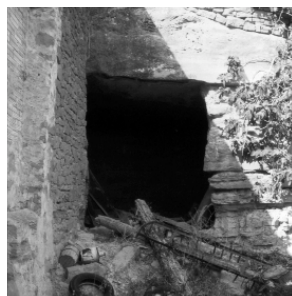
Nucli: Sant Martí
Distància des de Cervera: 15,6 km
Accés: Camí sense asfaltar
Indret: Des de Sant Martí agafar el camí del Bosc durant aproximadament 1 km
Localització: LN 41° 46.719 . LE 1° 14.779

Tipologia: Cobert
Època: s. XIX
Estat de conservació: Dolent
Interès: Mitjà

UTILITZACIÓ:
Original: Agrícola/Cobert
Actual: Desús

NOTES COMPLEMENTÀRIES

Detall de l'entrada al cobert excavat a la cinglera

Situats a l'interior de l'estructura, aquesta és de planta circular, però irregular, construïda de manera rústega a partir del rebaix practicat als diferents estrats de tapàs i roca, per sota d'una important veta de cinglera, que fa de coberta

Detall de l'entrada a la cabana d'estris de la cova o fresquera del Sarri

Interior de la cabana d'estris, cova o fresquera del Sarri

de l'estructura. L'ingrés al cobert es fa pel cantó de migjorn per mitjà d'un espai obert sense cap mena de construcció visible. Les seves mides són: 5,35 m x 4,25 x 2,65 d'alçada.

A uns 25 m a l'est, sota la mateixa veta de cinglera, documentem una altra estructura que anomenem fresquera o cova d'estris, realitzada també per mitjà d'un rebaix al tapàs en un costat i bastint un paredat de pedra irregular en l'altre. Fa 4,75 m de llargada x 1,67 d'amplada x 1,20 d'alçada. S'hi accedeix per un pas obert situat a la banda est, que fa 110 cm x 56.

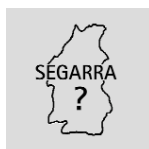
NOTÍCIES HISTÒRIQUES

Consultar la fitxa de les Cabanes de Gra.

BIBLIOGRAFIA

– MARTÍN, Fèlix - SERRA, Ramon, *Les construccions de pedra seca a la comarca de les Garrigues*. Lleida 1991, ps. 91-96.

CABANES DE VOLTA DE SEDÓ

Nucli: Sedó
Accés: Camí sense asfaltar
Indret: Disperses per tot el terme

Tipologia: Cabana
Època: s. XIX-XX
Estat de conservació: Regular
Interès: Mitjà

UTILITZACIÓ:

Original: Agrícola/Cabana
Actual: En desús

NOTES COMPLEMENTÀRIES

Com en altres poblacions estudiades, també al terme de Sedó trobem diferents cabanes de volta, algunes, però, en molt mal estat. De les localitzades destaquen les següents:

Cabana de volta de l'Agustí, a la partida de terme de la Guardiola. Fa 7,05 m de llarg x 5,57 d'ample. Bastida en un doble nivell del terreny, a base de rebai-

Cabana de volta de l'Agustí

Detall de la data esculpida en un carreu de la façana

xa la terra a manera d'encaix per poder aixecar les parets laterals i posterior, de manera que només sobresurt la volta del nivell superior. S'accedeix a l'interior per la façana sud. Ha sofert algunes modificacions i encara podem veure l'arrencada d'un arc primitiu d'uns 4 m de llum i un segon arc de mig punt, més petit i tapat, sent ara l'entrada una porta amb brancals de carreus motllurats reaprofitats d'algun edifici del poble. Al costat de la façana un petit paredat fa de mur de contenció. Sobre la porta d'ingrés incisa la data de "1866".

Localització: LN 41° 44.569 - LE 1° 16.767

Cabana de volta del Caietano, a la partida de terme del Clot d'Arenes, en els límits del terme de Sedó amb el de Torrefeta, al peu del camí que mena a Hostafrancs.

Cantonada sud est de la cabana, amb la façana d'ingrés en primer terme

L'exemplar, de bona factura, segueix bastant fidelment els paràmetres constructius pel que fa a aquest tipus d'obra en sec, de volta de canó, amb les façanes anterior i posterior obrades per sota la vertical de la volta, de manera que hom pot resseguir externament tot el traç de la volta. De planta rectangular (exterior: 5,3 x 4,43 m), la cabana s'orienta de sud-est a nord-oest, amb la façana d'ingrés mirant al sud-est. Presenta porta d'ingrés de llinda plana, monolítica, brancal monolític en un cantó i carreus en l'altre, tot molt ben picat i escairat. Ràfec de llosa a tot volt i coronament típic, seguint la tipologia, en forma semicircular.

Cabana de volta de la Guillerma. Es troba orientada d'est a oest, amb la façana d'ingrés mirant a llevant. Segueix la tipologia clàssica de cabana de volta, presenta parament irregular fet a base de pedres irregulars més o menys picades. S'hi accedeix per una porta rectangular amb llinda de fusta. Fou rehabilitada l'any 1948.

Localització: LN 41° 43.250 - LE 1° 15.323

Cabana del Gasparó (ara del Flora), excavada aprofitant una veta de cinglera natural orientada a l'est, per tant la cabana també orienta la seva porta en

Cabana del Gasparó, amb porta rectangular allindada

aquesta direcció. L'ingrés s'efectua per una obertura rectangular allindanada amb la data de la seva construcció incisa, el "1873". Està obrada a base de grans blocs de pedra més o menys ben picats, i fragments que els fixen. A l'interior, documentem al fons la menjadora per l'animal, excavada també a la cinglera.

Localització: LN 41° 43.045 - LE 1° 15.555

Cabana del Regadal, a la partida de terme del Clot d'Arenes.

Cantonada nord-est de la cabana, amb la façana enderrocada, mirant a l'est

El que més sobta d'aquesta construcció en sec, i alhora el que li confereix un caràcter especial i potser únic entre els molts exemplars d'aquesta arquitectura, és la seva volta apuntada. De

Detall de la volta apuntada i ull de bou a la façana posterior

planta rectangular (exterior: 5,17 x 4,5 m), s'orienta d'est a oest, amb la porta d'entrada de llinda plana, actualment desapareguda, mirant a l'est. L'obra destaca, també, per incorporar els tancaments anterior i posterior per davant de la volta i dels murs laterals, amb els quals es trava perfectament, cosa que demostra l'expertesa i bona mà del mestre constructor, tot conferint-li un aspecte clàssic d'aquest tipus d'edificació, només alterat per la caiguda de pràcticament tota la façana d'ingrés. Culminava l'estructura un coronament semicircular, que només podem veure en la part posterior, on hi destaca un ull de bou esculpit en un únic bloc de pedra. En gairebé tot el perímetre menys en la part ensorrada, coronant l'estructura, presenta ràfec de llosa. A l'interior (2,4 m de fletxa) encara es conserva la menjadora dels animals al mur sud.

Cabana del Roig, a la partida dels Masos. Es troba en molt mal estat de conservació. Segueix l'estructura clàssica de cabana de volta. Presenta parament en els murs a base de pedres de diferents mides i gruixos, exceptuant la porta que està emmarcada per carreus més o menys ben treballats. El ràfec de lloses que ressegueix el perímetre de la coberta està mig caigut. A l'interior veiem la menjadora al mur del fons. La volta és de pedra.

Localització: LN 41° 42.579 - LE 1° 15.382

NOTÍCIES HISTÒRIQUES

Consultar les fitxes de les Cabanes de Bellvei i de Gra.

BIBLIOGRAFIA

– LOSCOS, Vicenç, *Barraques i cabanes*, dins "1r Curset d'Estudis sobre Arquitectura Popular Segarra-Urgell". Lleida 2001, ps. 59-70.

– Idem: *Les cabanes de volta de l'Urgell i la Segarra*, dins "Urtx" núm 1. Tàrraga 1989, ps. 161-172.

– Idem: *La petita arquitectura de l'entorn*, dins "1ª Trobada d'Artistes a les Pallargues". La Segarra i l'Urgell com font i marc de creació. Les Pallargues 1994, ps. 13-18.

– MARTÍN, Fèlix - SERRA, Ramon, *Les construccions de pedra seca a la comarca de les Garrigues*. Lleida 1991, ps. 61-98.

– PONS, Lluís, *Les cabanes vistes per un pagès*, dins

"1r Curset d'Estudis sobre Arquitectura Popular Segarra-Urgell". Lleida 2002, ps.107-109.

PARETS DE MARGE DE SEDÓ

Nucli: Sedó
Accés: Camí sense asfaltar
Indret: Disperses per tot el terme

Tipologia: Paret
Època: s. XIX-XX
Estat de conservació: Regular
Interès: Mitjà

UTILITZACIÓ:
Original: Agrícola/Mur de contenció i fitació
Actual: Agrícola/Mur de contenció i fitació

DESCRIPCIÓ TIPO LòGICA

Al llarg i ample del terme de Sedó es poden veure diferents parets de marge que reflecteixen la comunió del pagès amb la natura. De diferents mides i formes, adaptades a les necessitats del lloc i exemplificant la cultura del reaprofitament més elemental, aquests elements s'integren totalment en el paisatge segarrenc fins a formar-ne part.

De totes les parets localitzades, en destaquem dues per la seva peculiaritat constructiva, gairebé capritxosa:

Paret de marge del camí del Clot d'Arenes, bastida a base de fines lloses amb diferent llargada i gruix,

Detall del parament a base de llosetes i coronació amb grans blocs

rejuntables amb petites pedres que traven el conjunt; per sobre del mur es col·loquen grans pedres de diferents mides i sense treballar, que fixen el mur.

Paret de marge dels Masos, la característica més evident de la qual és que està construïda amb petites pedres més o menys arrodonides, pròpies d'aquest lloc, que li donen un caire particular. Aquestes es traven amb d'altres de més petites i, com en el cas anterior, es fixa tota la construcció amb blocs de pedra mitjans

Detall del parament a base d'amuntegament de petites pedres irregulars amb coronació de llosa mitjana que coronen el mur i fan d'escopidor de l'aigua de la puja.

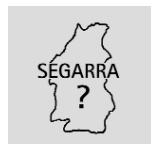
NOTÍCIES HISTÒRIQUES

Consultar la fitxa de parets de Marge de Palou.

BIBLIOGRAFIA

- GARGANTÉ, Josep, *Els marges. Documents de la terra*, dins "1r Curset d'estiu sobre Arquitectura Popular Segarra-Urgell". Lleida 2001, ps. 41-45.
- LOSCOS, Vicenç, *Parets i marges*, dins 1r Curset d'Estudis sobre Arquitectura Popular Segarra-Urgell. Lleida 2001, ps. 129-137.
- MARTIN, Fèlix, *Què és l'arquitectura popular?*, dins "1r Curset d'Estiu sobre Arquitectura Popular Segarra-Urgell". Lleida 2001, ps. 15-33.
- MARTÍN, Fèlix - SERRA, Ramon, *Les construccions de pedra seca a la comarca de les Garrigues*. Lleida 1991, ps. 61-98.
- MORA, Josep, *L'arquitectura popular*, dins "Plans de Sió. Aproximació a la geografia, la història, els costums i l'art". Lleida 1990, p. 226.

"GARUTA" DE MAS MONTANYANA

Nucli: Selvanera
Distància des de Cervera: 19,3 km
Accés: Camí sense asfaltar
Indret: Des del Mas Ramon agafar el camí que hi ha enfront d'ell; a 1,7 km i a tocar del Mas Montanyana

Localització: LN 41° 49.248 - LE 1° 17.130

Tipologia: Cova
Època: s. XIX (1815)
Estat de conservació: Dolent
Interès: Baix

UTILITZACIÓ:
Original: Civil i industrial/Fresquera
Actual: En desús/Abocador

DESCRIPCIÓ TIPOLÒGICA

Anomenat popularment "Garuta", deformació de la paraula castellana "gruta", en realitat és un pas soterrat que serveix de fresquera, d'uns 10 m de profunditat, format per un passadís d'entrada, un passadís de transició que dibuixa una "Z" oberta i un espai eixamplat al fons. Per construir-lo es va practicar un rebaix en el nivell de tapàs, per sota d'una beta de cinglera que serveix de coberta.

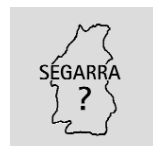
Detall de l'entrada a la garuta

Presenta obertura d'ingrés amb una alçada visible de 120 cm x 65 d'amplada, amb paredat de pedra irregular i llinda que sobresurten del nivell de terra per facilitar l'accés. La llinda, de factura molt humil, es troba rebaixada en forma d'arc escarser en l'espai central i hi documentem la inscripció incisa "1815". El passadís d'entrada fa 530 cm i a banda i banda presenta un paredat de pedra seca irregular que suporta una coberta natural, que és la beta de la cinglera. El passadís de transició, que tomba a dreta i esquerra, fa uns 176 centímetres d'amplada. L'espai final, de forma allargada, mesura 145 cm d'alçada x 243 d'amplada màxima.

NOTES COMPLEMENTÀRIES

Està tocant al mas, a l'inici del camí que porta a Selvanera. Per dins està ple d'escombreries i per fora de vegetació.

CABANA DE VOLTA DEL FUSELLER

Nucli: Selvanera
Distància des de Cervera: 17,6 km
Accés: Carretera asfaltada
Indret: Des de la carretera que va del Mas Ramon a Selvanera, a mà dreta veiem la cabana al fons d'un camp de conreu

Localització: LN 41º 49.020 - LE 1º 16.589

Tipologia: Cabana
Època: s. XIX
Estat de conservació: Bo
Interès: Mitjà

UTILITZACIÓ:
Original: Agrícola/Cabana
Actual: En desús

DESCRIPCIÓ TIPOLÒGICA

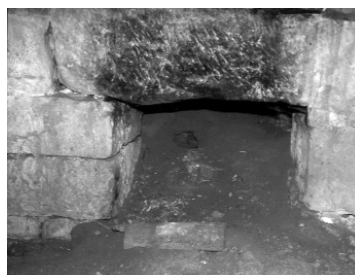
Façana d'ingrés orientada a ponent

Estructura que forma un habitacle cobert de dimensions considerables (exterior 9,07 m de llarg x 5,81 d'ample x 3,27 d'alçada; interior 7,9 m de llarg x 3,97 d'ample x 2,50 d'alt). Presenta parament de pedres irregulars, lligades amb argila i argamassa de calç, reservant els carreus pels brancals i llinda de la porta. En la part posterior de la cabana s'aprofita el desnivell d'un marge natural, fins al nivell de coberta. Damunt la volta, s'afegeix terra argilosa i es remata

Interior de la cabana amb coberta de volta de canó mitjançant lloses més aviat gruixudes que fan de ràfec. Al seu damunt, documentem petit mur de contenció de la terra de la coberta que serveix, a més a més, de contrapès perquè el ràfec tingui una major volada.

L'ingrés es fa per una porta bastida en el frontal de la cabana, que mira a ponent i centrada a la façana. La llinda de la porta forma arc escarser i els brancals presenten incises dues senyals de creus: una patriarcal i

Petit accés al deso o dormitori de la cabana

l'altra grega potença, i una mena de trident.

A l'interior, a banda de conservar-se la menjadora pels animals, documentem en el mur nord i a pla de terra, una

obertura de 48 x 69 cm que condueix a un deso o amagatall excavat a la terra, que té forma cupular, fent 224 cm de llargada x 142 d'ample x 130 d'alçada. En el mateix pla de terra s'observa un arc de 142 cm de llum visible, que podria correspondre a un desguàs d'aigües subterrànies.

NOTÍCIES HISTÒRIQUES

Consultar la fitxa de les Cabanes de Bellveí.

NOTES COMPLEMENTÀRIES

En diferents punts del terme documentem altres cabanes de volta, de menors proporcions, però igualment ben conservades, com la que hi ha en el camí de Mas Fiter, coneguda com la cabana del Condal (1906); en direcció al Mas Mascó en trobem una altra, i dues més a la carretera de Selvanera a Guissona.

BIBLIOGRAFIA

- LOSCOS, Vicenç, *Barraques i cabanes*, dins "1r Curset d'Estudis sobre Arquitectura Popular Segarra-Urgell". Lleida 2001, ps. 59-70.
- Idem: *Les cabanes de volta de l'Urgell i la Segarra*, dins "Urtx" núm 1. Tàrraga 1989, ps. 161-172.
- Idem: *La petita arquitectura de l'entorn*, dins "1ª Trobada d'Artistes a les Pallargues". La Segarra i l'Urgell com font i marc de creació. Les Pallargues 1994, ps. 13-18.
- MARTÍN, Fèlix - SERRA, Ramon, *Les construccions de pedra seca a la comarca de les Garrigues*. Lleida 1991, ps. 61-98.
- PONS, Lluís, *Les cabanes vistes per un pagès*, dins "1r Curset d'Estudis sobre Arquitectura Popular Segarra-Urgell". Lleida 2002, ps.107-109.

UTILITZACIÓ:
Original: Industrial/Forn de guix
Actual: En desús

DESCRIPCIÓ TIPOLÒGICA

Detall de la façana d'ingrés, mig enderrocada, del forn

Associada a la indústria del guix, trobem aquesta estructura de pedra en forma de ferradura i sense coberta visible. Des de l'exterior s'hi accedeix a través d'una obertura de la mateixa alçada que l'estructura, formant un pas estret fins arribar a l'espai habitable. A banda i banda dels murs que tanquen l'obertura, s'hi observa un amuntegament de pedres i part d'una estructura que no identifiquem. La part posterior

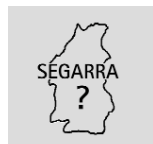
Detall de la planta del forn en forma de ferradura

aprofita el desnivell d'un marge com a protecció.

Mesures: Llargada total exterior: 340 cm (alguna part no es pot mesurar per

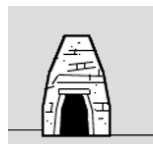
què el mur s'en-dinsa en el marge). Amplada total exterior: 380 cm; guix dels murs: 106 cm; amplada interior accés: 75 cm; llargada del pas d'accés: 100 cm; profunditat de l'habitació: 200 cm.

FORN DE GUIX DEL FUSELLER

Nucli: Selvanera
Distància des de Cervera: 17,6 km
Accés: Carretera asfaltada
Indret: Es veu a mà dreta de la carretera que porta del Mas Ramon a Selvanera: s'hi accedeix camp a través

Localització: LN 41° 49.020 - LE 1° 16.589

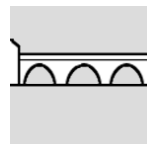
Tipologia: Forn de guix
Època: s. XIX
Estat de conservació: Dolent
Interès: Mitjà

AQÜEDUCTE DE RODAMILANS

Nucli: Selvanera
Distància des de Cervera: 20,9 km
Accés: Camí asfaltat
Indret: Un cop passat el desviament a Selvanera, ens desviem a mà esquerra per una pista, indicada, en direcció als masos

Forniga, Farell i Passeres; a uns 50 m
Localització: LN 41° 50.782 - LE 1° 15.547

Tipologia: Aqüeducte
Època: Moderna
Estat de conservació: Dolent
Interès: Mitjà

UTILITZACIÓ:
Original: Agrícola/Reg
Actual: En desús

DESCRIPCIÓ TIPOLÒGICA

Aspecte de l'aqüeducte l'any 2009

Aspecte de l'aqüeducte l'any 1995, abans de la seva mutilació

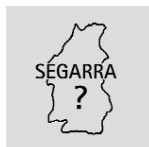
Conducte elevat d'aigua, d'uns 20,40 m de llargada, que s'abasteix d'un pou situat en l'extrem oest i que té com a finalitat remuntar el desnivell del terreny per aprofitar les aigües per al reg.

El conjunt està format pel pou, el dipòsit d'acumulació d'aigua i el canaló. El pou és de planta circular i revestit de pedra. El dipòsit d'acumulació, en forma de pica de pedra, és de petites dimensions (85 x 78 cm). El canaló, disposat al llarg d'un paredat de marge, és de factura molt humil, realitzat mitjançant el rebaix de peces allargades de pedra d'uns 50 cm, fent 11 cm d'ample i 8 de profunditat.

NOTES COMPLEMENTÀRIES

En les darreres obres de pavimentació del camí que mena a Passeres va malmetre's part de l'aqüeducte, una part dels blocs del qual va caure al pou. Hom recomana restituir les peces al lloc que els correspondria.

CABANETA DELS POBRES

Nucli: Torrefeta
Distància des de Cervera: 10 km
Accés: Camí asfaltat
Indret: Dins el nucli urbà

Tipologia: Cabana o aixopluc
Època: s. XVIII-XIX
Estat de conservació: Dolent
Interès: Mitjà

UTILITZACIÓ:
Original: Civil/Cabana de pobres
Actual: En desús

DESCRIPCIÓ TIPOLÒGICA

Exterior de la cabaneta, ara plena de runes, on s'hi havien aixoplugat els rodamóns

Cabana amb coberta de volta, de pedra i terra, sense ràfec. La façana està molt malmesa per l'erosió i s'orienta a migjorn. La porta d'ingrés fa 150 x 70 cm, amb llinda sense muntants.

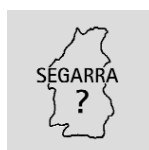
L'interior presenta volta de canó i les seves mides són 4,65 metres x 2,30 x 2,23 d'alçada, rejuntada amb argamassa de calç i arena. A la cantonada sud-oest es documenta una sortida de fums.

NOTÍCIES HISTÒRIQUES

Ningú no coneix amb exactitud l'origen d'aquesta tipologia constructiva, ja que no es disposa de referències documentals que així ho indiquin. Sí que es coneix, en canvi, la seva tècnica de construcció, idèntica a les cabanes de pagès. Consultar fitxa de les cabanes de Bellveí.

El nom amb què se la coneix prové del fet que, segons fonts orals, s'hi refugiaven els pobres que passaven pel poble.

CABANES DE TORREFETA

Nucli: Torrefeta
Accés: Camí sense asfaltar
Indret: Disperses per tot el terme

Tipologia: Cabana
Època: s. XIX - primer quart s. XX
Estat de conservació: Regular
Interès: Mitjà

UTILITZACIÓ:
Original: Agrícola/Cabana
Actual: En desús

DESCRIPCIÓ TIPOLÒGICA

Cabanes de volta, les més representatives de les

quals esmentem en aquesta fitxa. Totes elles presenten la mateixa estructura constructiva de planta rectangular, amb murs de pedres acarreuades i irregulars rejuntades amb terra i falcades amb fragments de pedra; la coberta és de volta feta amb pedres més o menys acarreuades i terra, amb ràfec de lloses a tot el voltant. Dins el terme també cal esmentar la cabana de volta del castell de Gra.

Cabana del Camats, a 300 m al sud de l'ermita de la Mare de Déu de Maig, en la cruïlla del camí de les Torres amb el de Guissona.

Façanes nord i est de la cabana

Interior de la cabana amb el detall de la menjadora en el mur posterior

L'estructura segueix els cànons habituals pel que fa a aquest tipus de construccions en sec, però en destaca per la seva factura. De planta rectangular (5,15 x 4,34 m) i x 2,52 m d'alçada, s'orienta en sentit est-oest, amb la façana d'ingrés que mira a llevant. S'accedeix al seu interior per una porta feta amb tres grans blocs monolítics (1,7 x 0,97 m). Al costat de la porta hi documentem una petita espitllera. A l'interior veiem la menjadora al mur del fons, molt deteriorada.

Localització: LN 41° 46.085 - LE 1° 16.532

Cabana del Pujol, al camí de Tarroja. Presenta la façana orientada a migjorn i amb frontó circular, seguint la tipologia d'aquestes construccions. Les

Façanes sud i oest de la cabana

seves mides són 4,25 m d'amplada x 5,67 de llargada x 3 m d'alçada. El mur de la façana està bastit per sota la volta de la cabana i no per davant, com sol passar,

Interior de la cabana amb el detall de la menjadora en el mur nord

de manera que es pot observar el dibuix des de l'exterior. La porta d'ingrés està formada per quatre blocs monolítics en brancals i llinda. A l'interior veiem la menjadora en el mur nord i un petit prestatge per a les eines en un mur. A l'exterior, tocant a la cabana, hi ha una petita pica de pedra.

Localització: LN 41° 44.733 - LE 1° 16.725.

NOTES COMPLEMENTÀRIES

Cal destacar el conjunt que formen la cabana, els murs de contenció i de fitació dels marges, fets a base de carreus ben picats i escairats, i una bassa per abeurar els animals.

Conjunt de cabana i parets de marge del Pujol

El conjunt és digne de figurar com a gran exemple de construccions en sec.

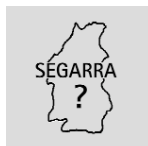
NOTÍCIES HISTÒRIQUES

Consultar la fitxa de les Cabanes de Bellvei.

BIBLIOGRAFIA

- LOSCOS, Vicenç, *Barraques i cabanes*, dins "1r Curset d'Estudis sobre Arquitectura Popular Segarra-Urgell". Lleida 2001, ps. 59-70.
- Idem: *Les cabanes de volta de l'Urgell i la Segarra*, dins "Urtx" núm 1. Tàrraga 1989, ps. 161-172.
- Idem: *La petita arquitectura de l'entorn*, dins "1ª Trobada d'Artistes a les Pallargues". La Segarra i l'Urgell com font i marc de creació. Les Pallargues 1994, ps. 13-18.
- MARTÍN, Fèlix - SERRA, Ramon, *Les construccions de pedra seca a la comarca de les Garrigues*. Lleida 1991, ps. 61-98.
- PONS, Lluís, *Les cabanes vistes per un pagès*, dins "1r Curset d'Estudis sobre Arquitectura Popular Segarra-Urgell". Lleida 2002, ps.107-109.

PARETS DE MARGE DE TORREFETA

Nucli: Torrefeta
Accés: Camí sense asfaltar
Indret: Disperses per tot el terme

Tipologia: Paret
Època: s. XVIII/XX
Estat de conservació: Regular
Interès: Mitjà

UTILITZACIÓ:

Original: Agrícola/Mur de contenció i fitació
Actual: Agrícola/Mur de contenció i fitació

DESCRIPCIÓ TIPO LòGICA

Paret de marge de l'era de cal Carlà (foto superior) i paret de marge dels Fossassos (foto inferior)

Per tot el terme de Torrefeta podem documentar diferents parets de marge, amb alçades, llargades, gruixos i formes diverses, que presenten una factura força acurada. La intensificació dels cultius a partir del segle XVIII i la morfologia del terreny segarrenc, ple d'ondulacions, van obligar a aixecar aquestes obres.

Generalment fetes en sec, en trobem de tota mena: de carreus escairats, de pedra sense polir, falcades, inclinades o atalussades, etc. Solen haver estat construïdes amb la tècnica del "rastell", que consisteix en disposar grans carreus a filades i sobreposats esglaon-

Aixopluc en una paret de marge dels Fossassos (foto superior) i paret de marge del Pujol (foto inferior)

nadament. D'entre totes cal destacar les que trobem als Fossassos, fetes amb grossos carreus disposats en filades i trencajunt, d'1,90 m d'alçada. A l'era de cal Carlà els marges estan formats per 7 filades de carreus a trencajunt de 2,90 m d'alçada.

NOTÍCIES HISTÒRIQUES

Consultar la fitxa de les parts de marge de Palou.

NOTES COMPLEMENTÀRIES

En l'indret conegut com els Fossassos, en una paret de marge propera a la que destaquem a la fitxa, s'hi troba bastit un aixopluc. És de petites dimensions, 140 x 160 x 90 centímetres, fet a partir d'un buidat a la paret del marge amb coberta de dues lloses.

BIBLIOGRAFIA

- GARGANTÉ, Josep, *Els marges. Documents de la terra*, dins "1r Curset d'estiu sobre Arquitectura Popular Segarra-Urgell". Lleida 2001, ps. 41-45.
- LOSCOS, Vicenç, *Parets i marges*, dins "1r Curset d'Estudis sobre Arquitectura Popular Segarra-Urgell". Lleida 2001, ps. 129-137.
- MARTIN, Fèlix, *Què és l'arquitectura popular?*, dins "1r Curset d'Estiu sobre Arquitectura Popular Segarra-Urgell". Lleida 2001, ps. 15-33.
- MARTÍN, Fèlix - SERRA, Ramon, *Les construccions de pedra seca a la comarca de les Garrigues*.

Lleida 1991, ps. 61-98.

– MORA, Josep, *L'arquitectura popular*, dins "Plans de Sió. Aproximació a la geografia, la història, els costums i l'art". Lleida 1990, p. 226.

tico histórico de España y sus posesiones de ultramar. Madrid 1845/50.

LA FONT

Nucli: Torrefeta
Distància des de Cervera: 10,3 km
Accés: Camí sense asfaltar
Indret: Des de Torrefeta agafar el camí de Guissona, a uns 300 m
Localització: LN 41° 45.387 - LE 1° 16.419

Tipologia: Font
Estat de conservació: Bo
Interès: Baix

UTILITZACIÓ:

Original: Civil/Font pública
Actual: Civil/Lloc lúdic

DESCRIPCIÓ TIPO LòGICA

Brolladors de la Font de Torrefeta

Per sota del nivell de terra es basteix aquesta font, amb dues graonades a banda i banda i un espai per seure. Del mur de contenció, fet amb pedra del país amb rejunt de morter, en surten tres raigs d'aigua canalitzats amb tubs de metall, que cauen en tres recipients o vasos esculpits a la roca, d'on surten uns estrets canalons de desguàs.

La font ha estat molt reformada.

NOTÍCIES HISTÒRIQUES

Pascual Madoz l'esmenta a mitjan segle XIX: *"...una fuente de buenas aguas 'a _ de hora de la pobl."*

BIBLIOGRAFIA

– MADOZ, Pascual, *Diccionario geográfico estadis-*